

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1895. Andra Kammaren. N:o 24.

Lördagen den 30 mars.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes dervid till en början kammarens förhandlingar af herr vice talmannen.

§ 1.

Till kammaren hade ytterligare inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare herr baron G. Åkerhielm på grund af sjukdom (Bronchitis acuta) fortfarande är hindrad lemna sin våning, intygas härmed.

Stockholm 30 mars 1895

Tor Lamberg

Leg. läkare.

§ 2.

Herr vice talmannen anmälde till fortsatt föredragning statsutskottets utlåtande n:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet.

Punkterna 7—11.

Biföllos.

Efter föredragning dernäst af *punkten 12*, deruti utskottet hemställt, att Kongl. Maj:ts framställning om höjning med 800 kronor af anslaget till riksmuseets entomologiska afdelning, icke måtte af Riksdagen bifallas, anförde:

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam: Herr vice talman! Mine herrar! Jag skall beträffande denna punkt icke göra någon särskild hemställan till kammaren, men jag anser mig icke kunna underlåta att med afseende å utskottets moti-

Andra Kammarens Prot. 1895. N:o 24.

vering göra en erinran. Utskottet har här hänvisat till de medel, som möjligen kunna af vetenskapsakademien för det ifrågavarande ändamålet tillskjutas af de till dess förfogande stående tillgångar. Det är nu lyckligtvis förhållandet att vetenskapsakademien, liksom flere af våra andra akademier, besitter åtskilliga egna tillgångar, och den begagnar dessa mycket ofta för att understödja vetenskapsmän och gör derigenom på samma gång vetenskapen en stor tjänst som den befriar Riksdagen från mången anslagsbegäran, som eljest tvifvelsutän skulle blifva nödvändig. Men det måste enligt mitt förmenande anses synnerligen olämpligt att sätta i fråga, att akademier af sina disponibla tillgångar skola tillgodose sådana *stadigvarande årliga* behof, hvarom i förevarande fall är fråga. Det gäller nemligen här ett årligt anslag till en preparator och till en utvecklingshistorisk samling öfver våra insekter. Man måste i detta afseende från Riksdagens sida iakttaga stor försigtighet och vara nöjd, om akademierna träda emellan vid tillfälliga behof, men icke begära att de skola understödja vetenskapsmän eller staten tillhöriga vetenskapliga institutioner med årligen återkommande tillskott.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 13.

Lades till handlingarne.

I fråga om *punkten 14* angående öfriga, i utlåtandet icke omnämnda ordinarie anslag anförde:

Herr von Friesen: Jag tror icke att det är rätt, att kammaren bifaller denna punkt, sådan som den nu föreligger, ehuru jag icke för tillfället har något annat formuleradt förslag att framställa.

Förhållandet är nemligen, att det rörande ett ordinarie anslag har inkommit en särskild, ännu icke behandlad Kongl. proposition, nemligen angående anslag till veterinärinstitutet, och skulle nu förevarande punkt af kammaren bifallas, så komme det att innebära, att denna kongl. proposition vore af kammaren afslagen, hvilket naturligtvis icke är kammarens mening.

Beslutet bör sålunda så affattas, att det icke inbegriper det ordinarie anslaget till veterinärundervisningen.

Men då jag, såsom sagdt, icke nu är beredd att framlägga ett formuleradt förslag, så synes det kanske kammaren lämpligast att punkten återremitteras, hvarom jag alltså, herr talman, anhåller att få framställa yrkande.

Vidare anfördes icke. Punkten återremitterades.

Punkterna 15 och 16.

Biföllos.

I *punkten 17* som härefter föredrogs, hemstälde utskottet, att Riksdagen, i likhet med hvad för de senaste åren egt rum, måtte, till fortsatt utgifvande af »*Svenska riksdagsakter*» *m. m.*, på extra stat för år 1896 bevilja ett anslag af 1,500 kronor.

Herr Johanson i Noraskog begärde ordet och yttrade: Det är icke min mening att göra någon anmärkning mot den hemstäl- lan, som utskottet här har gjort, men jag skall be att få fasta uppmärksamheten på en annan sak, som står i samband med dessa riksdagsakter, och det är det sätt, hvarpå expeditionen af de trycksaker, som fullbordas för riksarkivets räkning, nu skötes. Man kan naturligtvis tänka sig, att, då det gäller riksdagsakter, det borde vara angeläget, att Riksdagens eget bibliotek i främsta rummet skulle få del af de publikationer, som utkomma. Men nu tillgår det så, att dessa saker expedieras icke direkt från riks- arkivet till Riksdagens bibliotek, utan till en kommissionsanstalt, som härvidlag är ecklesiastikdepartementet, och der samlas alla med statsanslag understödda trycksaker på hög vanligen för ett år i sänder, och först sedan delas de ut till vederbörande verk och inrättningar. Följden blir den, att de trycksaker af nämnda slag, som böra tillkomma riksdagsbiblioteket, anlända dit ett å två år efter sedan de utkommit. Detta är ett missförhållande, som jag antager borde kunna rättas utan synnerlig svårighet. Jag är fullt viss om, att om Riksdagens bibliotek eller rättare den tjänsteman, som sköter utdelningen af riksdagstrycket, gent emot statens embetsverk skulle göra så, att trycket först lemna- des till vederbörande departement, hvarunder embetsverket sorte- rade, innan det skickades till detta, så skulle dessa verk icke vara belättna med ett sådant arrangement. Men så tillgår det icke, utan så snart riksdagstrycket är färdigt, delas det ut direkt till de verk, som äro berättigade att få dessa akter.

Men det är icke nog med detta, utan i sammanhang härmed ber jag att få tala om ett annat slag af riksdagsakter, nemli- gen alla de broschyrer och andra skrifter, som snart sagdt dagligen delas ut här, särskildt i denna kammare. Det är väl angeläget, att exemplar af dem också komma Riksdagens bibliotek till handa. Men så sker icke alltid. Om icke bibliotekarien eller hans vaktmästare sökte att sjelfva taga sig fram för att få det ena och det andra, så skulle icke något exemplar af dessa skrifter hamna i Riksdagens bibliotek, och det måste väl också vara ett fel, hvilket dock torde kunna afhjelpas på det mycket enkla sättet, att ingen skrift finge utdelas i kamrarne, med mindre ett eller två exemplar aflades för Riksdagens biblioteks räkning. Det är säl- lan, som riksdagsmännen taga vara på sådana småskrifter, men ofta nog kommer man året efter till Riksdagens bibliotek och frågar efter den ena eller andra af dessa skrifter, och då finnas de knappt att tillgå just på det ställe, der de borde finnas. Jag vill blott nämna ett exempel härpå. Tro herrarne, att Riksdagens bibliotek kunde utan vidare komma i besittning af exemplar af de upprättade ritningarna till riksdagshus, vare sig till nytt hus

eller till påbyggnad af det nuvarande här på Ridderholmen? Nej, alldeles icke. Jag vill icke tala om, huru det ena exemplaret erhöles; det andra fick bibliotekarien först sedan han gjort skriftlig framställning om saken till vederbörande. Man torde med skäl kunna fordra, att sådana saker, som icke blott äro af vigt för dagen och stunden, utan äfven gagnande för framtiden, icke måtte gå Riksdagens bibliotek nästan spårlöst förbi.

Jag har icke med dessa ord velat göra någon anmärkning mot det sätt, hvarpå de gamla riksdagsakterna redigeras, utan blott uttala den önskan, att icke blott dessa akter, som riksarkivet låter trycka, utan äfven dagens riksdagsakter måtte komma Riksdagens bibliotek till godo både hastigare och bättre, än som för närvarande eger rum.

Herr Odhner anförde: Herr vice talman! Herr Johansson har icke haft någon invändning att göra mot det anslag, som i likhet med föregående år blifvit af Kongl. Maj:t föreslaget och äfven af statsutskottet tillstyrkt för utgifvande af äldre svenska riksdagsakter. Men han har gjort en anmärkning med afseende på det sätt, hvarpå utdelningen af sådana akter försiggått, särskildt i det afseendet, att icke Riksdagens bibliotek skulle hafva i vederbörlig tid kommit i åtnjutande af denna utdelning. Jag antager, att rättelse lätt bör kunna ske i den sak, som han påpekat. Förhållandet är, att en del exemplar mottagas af Riksarkivet och en del af kongl. ecklesiastikdepartementet, och derifrån sker sedan utdelningen till vederbörande. Det behöfves således blott att man erhåller från Riksdagens sida en anmälan, huru stort antal exemplar, Riksdagens bibliotek och olika afdelningar kunna anse sig behöfva. När ett sådant besked erhållits, skall också expeditionen af dessa handlingar, hvad på riksarkivet ankommer, utan någon töfvan ega rum.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, och efter af herr vice talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 18—32

Biföllos.

Punkten 33.

Ang. anslag till uppehållande af undervisningen och examinationen i speciel privaträtt vid universitetet i Lund på extra stat för år 1896 bevilja ett anslag af 1,500 kronor, men hemställde utskottet i denna punkt, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Beträffande detta ärende anförde:

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam: Herr vice talman! Mine herrar! Då det icke finnes någon reservation mot utskottets hemställan i denna punkt, och Första Kamraren dessutom redan bifallit utskottets hemställan, så är det naturligen icke med någon förhoppning att få den föreliggande frågans ogynsamma läge ändradt, som jag nu begärt ordet, utan endast för att uttala, att ett afslag å Kongl. Maj:ts framställning här kommer att kännas mycket tungt och drabba på en punkt, der det varit synnerligen önskligt och behöfligt att ett bifall i stället vunnits.

Ang. anslag till uppehållande af undervisning och examination i speciel privaträtt vid Lunds universitet.
(Forts.)

Universitetet i Lund har för närvarande en professur i juridiska fakulteten mindre än Upsala universitet. Både från Upsala och från Lund har det klagats öfver, att de särskilda lärostolarna icke äro tillräckliga med afseende å den utveckling och förgrening, som den juridiska vetenskapen under senare tiden tagit. Lunds juridiska fakultet har, såsom både i statsrådsprotokollet och statsutskottets föreliggande betänkande framhållits, visat huru den juridiska undervisningen i Lund skulle kunna ordnas, om det nu begärda tillskottet i arbetskrafter erhöles. Herrarne torde af det uppgjorda förslaget finna, att det ändå icke blefve någon idealisk fördelning af den juridiska fakultetens alla särskilda discipliner, men det skulle dock blifva en väsentlig förbättring i den nuvarande anordningen.

När de akademiska myndigheterna inkommo till Kongl. Maj:t med denna sin framställning och, på samma gång de erinrade om sin upprepade gånger framställda begäran om att få en ny professur, tillika framstälde det alternativet, att fakulteten åtminstone måtte erhålla 1,500 kronor för att kunna tillfälligt förstärka arbetskrafterna inom fakulteten, så betraktade jag för min del detta senare förslag såsom en sak förtjent af särskild uppmärksamhet med hänsyn till den besparing i kostnad, som derigenom skulle uppstå för statsverket, och äfven på grund af andra förhållanden ansåg jag det såsom ett lyckligt uppslag till frågans provisoriska lösning.

Denna har nu emellertid efter all sannolikhet förfallit, och det blir bekymmersamt nog att på ett någorlunda tillfredsställande sätt ordna saken.

Statsutskottet har såsom skäl för sin afstyrkande hemställan anført, att den utredning, hvarpå juridiska fakultetens framställning och derefter den kongl. propositionen grundar sig, skulle vara fem år gammal, men det är dock att märka, att denna framställning upprepats och kontrollerats hvarje år, och den har nu senast i skrivelser från 1894 af akademiska myndigheter och af universitetskanslern framhållits såsom synnerligen behöflig.

Jag skall emellertid icke för denna gång längre upptaga kamrarens tid med detta ärende.

Herr Jonsson i Hof: Man kan ju hafva olika meningar om behovet af denna nya plats, men det är ett förhållande, som man kanske borde fästa litet afseende vid i detta fall. Det är nemligen händelsen, att en professor i juridik vid detta universitet har tid

Ang. anslag
till uppehål-
lande af under-
visning och
examination i
speciel privat-
rätt vid Lunds
universitet.
(Forts.)

och tillfälle att egna sig åt en mycket omfattande privat verksamhet i stället för att kanske fullt egna sig åt sin plats vid universitetet; och det kan sättas i fråga, huruvida icke äfven en annan lärare i juridik af honom användes till samma privata ändamål. Om detta är händelsen, så kan man tänka sig, att om i stället krafterna vid universitetet koncentrerade sig, der de borde vara, de skulle räcka till för ändamålet; och detta kan ju också vara ett skäl för bifall till utskottets förslag.

Herr Restadius: På det varmaste instämmande i det slut hvartill utskottet kommit, får jag till de skäl, som anförts af utskottet samt af den siste talaren, herr Olof Jonsson, ytterligare lägga de, att, såvidt jag kunnat finna, åtgärden att på flera lärare än förut fördela de juridiska disciplinerna, icke, åtminstone hvad den juridiska fakulteten i Upsala angår, föranledt, hvad med ökningen tvifvelsutän varit afsedt, en ökad litterär verksamhet till afhjelpande af den nu förefintliga stora bristen på tryckta skrifter, lämpliga till vägledning ej mindre för de juridiska ämnessvennerna utan äfven för den praktiske juristen, samt att det kan inträffa, att, derest examinerernas antal ökas, en hvar eller någon af dem, af lätt förklarlig önskan at bereda ökad betydelse åt sitt läroämne, uppdrifver fordringarna på det kunskapsmått, som för embetsexamen i sådant ämne kräfvades, till den höjd, att den redan långa tid, som erfordras för afläggande af dylik examen, än ytterligare förlänges, hvadan, till förekommande här af i sammanhang med förslag om ökande af lärareantalet, möjligen bör under öfvervägande komma, huruvida icke en embetsexamen i juridik bör anförtros åt en särskild kommission.

Jag skall också, om än med någon tvekan, be att få göra det ytterligare tillägg, att det inträffat, att lärdomsprof, på grund af hvilka lärarebeställningar i juridik blifvit tillsatta, varit i formelt afseende af den beskaffenhet, att jag icke kunnat tillgodogöra mig innehållet i desamma. Detta kan nu visserligen bero på bristande fattningsgåfva å min sida, men då jag under 30 år temligen träget sysselsatt mig med juridiska ämnen, vågar jag tillmäta mig den urskilningsförmåga, att hvad för mig i ty fall varder ofattligt sannolikt ej är mera begripligt för de unga adepten, som vid universitetet skola, delvis med ledning af dylika skrifter, studera juridik.

Huru varmt jag än önskar, att den nu förefintliga klyftan mellan teori och praxis inom juridiken kunde varda utplånad, och att den praktiska juristen för sin verksamhet kunde finna stöd i några utförliga, på svensk grund och utan tysk tyngd utförda arbeten öfver den svenska rätten, fruktar jag, att under för handen varande förhållanden dessa önskningsmål icke kunna vinnas på det af Kongl. Maj:t föreslagna sättet, och anhåller derfor om bifall till utskottets förslag.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam: Jag skall försigtigt undvika att för min del föra diskussionen ut-

öfver den gräns, som jag anser vara i och för sig lämplig och utanför hvilken jag, åtminstone för tillfället, icke är hugad att gå. Men mot ett uttalande af den siste talaren måste jag opponera mig. Jag nästan häpnar öfver att detsamma har kommit från en jurist. Det lärer dock icke kunna förnekas, att, om det är så, att den juridiska vetenskapen, som bland professorerna just skall hafva sina egentliga representanter, till följd af samma inneboende nödvändighet som hos hvarje annan vetenskap, oupphörligt sträfvar att förgrena sig, så skall behovet af en successiv ökning af lärarekrafterna oafslåtligen göra sig gällande, för såvidt nemligen vi här i Sverige skola hafva representanter för den juridiska vetenskapen; och jag kan icke, med tanken både på mig sjelf i min egenskap af departementschef och på kommande departementschefer, finna mig uti att lemna oemotsagdt ett dylikt påstående som det, att, oberoende af vetenskapens utveckling, det är alldeles obehöfligt att tänka på att förskaffa sig flera representanter för denna vetenskap.

Ang. anslag till uppehållande af undervisning och examination i speciel privat-rätt vid Lunds universitet.
(Forts.)

Herr Dieden: Kongl. Maj:ts regering har icke, så vidt känt är, vidtagit någon som helst åtgärd mot att en juris professor i Lund utöfvar advokatverksamhet. Vid sådant förhållande kan jag för min del icke vara med om att rösta för bifall till det i frågasatta anslaget, hvilket jag annars med nöje skulle hafva gjort. Och kommer jag därför att rösta för bifall till utskottets hemställan.

Herr *Thestrup* förenade sig med herr Dieden.

Herr Hedin: Ännu har ingen sagt eller åtminstone har ännu ingen bevisat, att den i fråga varande professorn, trots den praktiskt juridiska verksamhet, som han utöfvar, försummat sina åligganden såsom lärare och fakultetsledamot; och ingen har heller sagt, att han har svikit den pligt, som kan tillkomma honom i egenskap af akademisk lärare, att söka främja och förkofra sin vetenskap.

Med herr Hedin instämde herrar *Wijkander* och *Odhner*.

Herr *Ljungman*: Jag skall i denna fråga be att få påpeka det besynnerliga förhållandet, att man såsom skäl för att afslå ett anslag kunnat anföra den omständigheten, att en af professorerna inom den juridiska fakulteten i Lund sysselsätter sig med enskild advokatverksamhet. Vore det än klandervärdt, att han gör detta, så kan jag dock icke finna det vara ett giltigt skäl för att afslå ett anslag till den juridiska fakulteten för undervisning i ett annat ämne än det som tillhör hans egen professur.

Jag kan icke heller finna den logiska konsekvensen deri, att, då en professor utöfvar advokatverksamhet, deraf med nödvändighet skall följa att han försummar sin verksamhet såsom professor. Jag vill emellertid icke göra något yrkande, utan har endast ve-

Ang. anslag till uppehållande af undervisning och examination i speciel privaträtt vid Lunds universitet.
(Forts.)

lat påpeka, att jag icke i detta fall kan se konsekvensen mellan premisser och konklusion i de skarpa afslagsyrkandena.

Herr *Boëthius* instämde häruti.

Herr *Eklundh* från Lund: Herr vice talman! Jag har från förmiddagens förhandlingar i denna kammare ett alltför färskt minne af att det icke lönar sig att framkomma med ett yrkande om bifall till en af statsutskottet enhälligt afstyrkt framställning, för att jag nu skulle tillåta mig något dylikt; men jag måste deremot, såsom representant för Lunds stad och ännu mera såsom medlem af dess universitet, på det högsta beklaga, att diskussionen kommit att omfatta ett ämne, som jag icke kan finna med den föreliggande frågan förenligt.

Jag tilltror mig icke — och anser för öfrigt här icke vara platsen för uttalande härom — att afgöra, om den vid Lunds universitet anstälde lärare, mot hvilkens advokatverksamhet klander nyss här uttalats, utöfvat denna verksamhet i större omfattning, än lämpligt varit; men jag vill och måste säga, att han, så vidt jag har mig bekant, derigenom icke i något afseende försummat sina lärareäligganden. Att helt och hållet betaga en juridisk vetenskapsman och universitetslärare tillfälle att i praktiken tillämpa sitt vetande och derigenom förkofra sina teoretiska insigter, torde emellertid vara lika oklokt, som om man ville förhindra en medicine professor att tjänstgöra såsom läkare, eller en teologie professor att utöfva presterlig verksamhet.

Jag skulle gerna, med den ståndpunkt jag, såsom medlem af Lunds universitet, helt naturligt intager beträffande föreliggande fråga, velat yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag, men då jag anser lämpligt, att den juridiska fakulteten vid Lunds universitet lemnas tillfälle att sjelf närmare utreda denna fråga och bemöta nu framställda anmärkningar, så vill jag inskränka mig till att påpeka det önskvärda deri att, om och när det begärda anslaget ställes till vederbörande myndigheters förfogande, det icke bindes vid ett visst bestämdt läroämne inom den juridiska fakulteten. Det skulle ju, för att nämna ett exempel, kunna uppstå det förhållandet, att fakulteten vid något tillfälle saknade kompetent docent, åt hvilken kunde anförtros undervisning och examination särskildt i speciel privaträtt, som för närvarande vid Lunds universitet är förenad med nationalekonomi och administrativrätt m. fl. ämnen till en professur, men deremot hade till sitt förfogande en docent, skicklig att handhafva ett eller flera af sistnämnda ämnen. Vid sådant förhållande skulle ordinarie professorn, om anslaget ej vore bundet vid ett visst ämne, kunna sjelf behålla den speciella privaträtten och öfverlåta värden om ett af de andra ämnena åt docenten.

Det är på denna grund också, som jag för närvarande icke anser mig böra yrka bifall till den föreliggande framställningen.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 34—40.

Biföllos.

Punkten 41.

Kongl. Maj:t hade föreslagit att, till bestridande af förhöjd aflöning åt ordinarie teckningslärare vid rikets allmänna läroverk under tjänstledighet på grund af sjukdom, måtte på extra stat för år 1896 anvisas ett förslagsanslag af 3,000 kronor.

Ang. anslag till aflöning åt teckningslärare under sjukdom.

Dessutom hade i särskilda motioner (n:o 44 i Första Kammaren och n:o 141 i Andra Kammaren) herrar *T. Säve* och *S. J. Kardell* sammanstående föreslagit, det Riksdagen måtte medgifva, att, tills vidare och intill dess annorlunda blefve bestämdt, ordinarie teckningslärare vid rikets allmänna läroverk vid inträffande tjänstledighet på grund af sjukdom måtte, der antalet tjänstgöringstimmor uppginge till 30 i veckan eller derutöfver, få uppbära tre fjerdedelar af det belopp, som, efter afdrag af de så kallade löneförbättringsmedlen, skulle tillfallit honom, i den händelse han själf sin tjänstgöring bestridit och i den händelse denna tjänstgöring uppgått till 30 timmar i veckan.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte, med afslag å herrar Säves och Kardells ifrågavarande motioner, bifalla hvad Kongl. Maj:t i ämnet föreslagit.

Efter föredragning af punkten anförde

Herr Kardell: För två år sedan ordnades af Riksdagen löneförhållandena för de allmänna läroverkens teckningslärare vid inträffande sjukdomsfall på ett i det stora hela tillfredsställande sätt. Det bestämdes nemligen då, att, för den händelse en teckningslärare blefve sjuk, han skulle få behålla tre fjerdedelar af sina löneinkomster, hvarigenom han i detta hänseende likställdes med öfriga lärare vid de allmänna läroverken. Denna förmån utsträcktes emellertid icke till de högst aflönade teckningslärarne, d. v. s. dem — åtta till antalet — som hafva 30 timmars tjänstgöring i veckan och derutöfver och som på grund deraf åtnjuta en årlig aflöning af 3,000 till 3,600 kronor. Om nu en sådan teckningslärare blir sjuk, så får han icke behålla mer än tre fjerdedelar af 2,500 kronor eller 1,875 kronor om året. Detta är ett väl starkt afdrag, hvadan någon rättelse borde göras härutinnan. Meningen med min motion är nu den, att en sådan teckningslärare skulle vid sjukdomsfall få behålla ett belopp af 2,250 kronor, motsvarande tre fjerdedelar af en löneinkomst af 3,000 kronor. Riksdagen skulle utan svårighet kunna gå in derpå. Det förslagsanslag, som är beviljad af Riksdagen till understöd åt teckningslärare vid

Ang. anslag
till aflöning
åt teknings-
lärare under
sjukdom.
(Forts.)

sjukdomsfall, uppgår till 3,000 kronor per år. Af detta förslagsanslag utgick under förlidet år icke mer än 770 kronor till tre sjuka tekningslärare. Således skulle, äfven om Riksdagen bifaller motionen, ifrågavarande förslagsanslag icke behöfva öfverskridas. Här är nemligen icke fråga om ett större antal tekningslärare, ty antalet af dessa lärare, som hafva 30 undervisningstimmar i veckan eller mera, uppgår, såsom nämndt, icke till flera än 8 för hela riket. Motionen bör således kunna utan vidare betänkligheter bifallas. Nu säger emellertid utskottet, att det anser sig icke kunna tillstyrka bifall till motionen på den grund, att densamma framkommit från enskild motionär. Jag vill dock härvid be att få anmärka, att ordnandet af hela den här saken för två år sedan också företogs på grund af en enskild motion, hvadan äfven den här motionen, som ju endast utgör ett komplement till förenämnda motion, borde hafva, såsom underordnad under och sammanhängande med densamma, blifvit föremål för ett vänligare mottagande.

Då emellertid ingen enda af utsköttets ledamöter reserverat sig till förmån för motionen, så vill jag inskränka mig till att, på samma gång jag härmed endast velat afgifva en förklaring om anledningen, hvarför denna motion kommit till, tillika nämna, att jag icke vill under sådana förhållanden göra något yrkande. Och vill jag tillika uttala den förhoppning, att de åtta tekningslärare, om hvilka här nu är fråga, måtte få tills vidare behålla helsa och krafter.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 42—45.

Biföllos.

Punkten 46.

Ang. införande af samaritkurser och helsovårdslära såsom läroämnen vid folkskolelärarseminarierna.

I en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 135) hade herr J. Andersson i Lysvik hemställt, att Riksdagen måtte för sin del besluta införande af s. k. samaritkurser och helsovårdslära såsom läroämnen vid rikets folkskoleseminarier samt för detta ändamål för år 1896 anvisa erforderliga medel.

På anförda skäl hemställde emellertid utskottet, att motionen icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Efter föredragning af punkten anförde

Herr Hammarlund: Jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan, men med uttryckligt ogillande af utskottets motivering.

Emot det slut, hvartill utskottet kommit, har jag mindre att anmärka, enär jag anser, att en ändring i undervisningsplanen

vid seminarierna kan ske, utan att Riksdagen härför behöfver bevilja något anslag, och enär under de senaste dagarne en motion i väsentligen samma rigtning blifvit väckt, en motion, som icke är sammankopplad med något förslag om anslag.

Den motivering, utskottet använt till stöd för sitt afstyrkande, måste jag deremot på det bestämdaste ogilla.

I denna för öfrigt mycket korta motivering yttrar utskottet till en början: "Då redan i nu gällande undervisningsplan för folkskolelärareseminarierna föreskrifves, att undervisningen i naturkunnighet skall omfatta äfven läran om människokroppens byggnad, lifsförrättningar och vård; och då härunder torde inbegripas jemväl så mycket af helsovårdsläran, som lämpligen bör i undervisningen vid seminarierna ingå, anser utskottet någon åtgärd med anledning af motionärens framställning rörande helsovårdsläran icke vara behöfvig". Ja, det är alldeles riktigt, att enligt nu gällande undervisningsplan för folkskolelärareseminarierna derstädes skall meddelas undervisning om människokroppens byggnad, lifsförrättningar och vård. Denna undervisning meddelas emellertid redan i första klassen, och under alla de tre följande åren, då lärjungen vunnit större mognad, förekommer icke någonting i detta viktiga ämne. Härtill kommer, att hvarken under rubriken naturkunnighet eller under rubriken pedagogik och metodik förekommer ett ord eller en antydning om den så viktiga skolhygien. Jag har sökt taga reda på, huru mycket ungefär denna undervisning i helsolära omfattar, och jag har erfarit, att vid åtskilliga seminarier användes icke någon särskild lärobok i ämnet. Hvad lärjungarne få inhemta inskränker sig till det knapphändiga, som förekommer i läroboken i naturkunnighet, och det kan väl icke vara, som utskottet säger, "så mycket af helsovårdsläran, som lämpligen bör i undervisningen vid seminarierna ingå". Jag kan sålunda icke underskrifva denna sats i utskottets motivering.

I andra punkten af motiveringen förekommer ett ännu mera betänkligt yttrande. Utskottet förklarar der, att det "icke anser Riksdagen böra på grund af enskild framställning fatta något beslut rörande undervisningsplanen vid folkskolelärareseminarierna". Nu förhåller det sig så, att, när Kongl. Maj:t vill göra någon ändring i undervisningsplanen, Kongl. Maj:t icke plägar underställa sitt förslag Riksdagens ompröfning, utan vidtager ändringen på egen hand på grund af sin ekonomiska lagstiftningsrätt. Nu skulle Riksdagen icke heller på grund af enskild framställning få fatta beslut rörande undervisningsplanen. Följden skulle då helt enkelt blifva den, att Riksdagen skulle fränhända sig *all* yttranderätt i dylika frågor. Detta synes mig icke vara riktigt, och jag tror, att åtminstone icke Andra Kammaren skall vilja underskrifva något sådant.

Det strider för öfrigt mot hvad Riksdagen förut vid åtskilliga tillfällen beslutat på detta område. Det är icke mer än fyra år sedan — eller år 1891 — som Riksdagen skref till Kongl. Maj:t och anhöll "om utfärdande af föreskrift, att i rikets allmänna

Ang. införande af samaritkurser och helsovårdslära såsom läroämnen vid folkskolelärareseminarierna.
(Forts.)

Ang. införande af samarit-kurser och helsovårdslära såsom läroämnen vid folkskole-lärareseminarierna.
(Forts.)

läroverk, seminarier och folkskolor skall vid undervisningen i natur-kunnighet meddelas en efter lärjungarnes uppfattningsförmåga lämpad undervisning om de rusgifvande ämnenas natur och verkningar". Detta beslut fattades på grund af en enskild motion, väckt af en nuvarande suppleant i statsutskottet.

Då Riksdagen så nyligen som för fyra år sedan kunde göra en dylik framställning, så tror jag, att det kan ske äfven nu och i framtiden, och jag finner det, som sagdt, ganska betänkligt, om Andra Kammaren skulle uttala en sådan mening som denna och derigenom fränhända sig all yttranderätt i dylika frågor.

Under sådana förhållanden tillåter jag mig hemställa, att med ogillande af motiveringen utskottets hemställan måtte bifallas.

Häruti instämde Herrar *Wavrinsky, Berg, Svensson* från Karlskrona och *Ericson* i Ransta.

Herr Jonsson i Hof yttrade: Gent emot den anmärkning, som rigtats mot den af utskottet begagnade motiveringen i första stycket, ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att utskottet icke absolut sagt, att den undervisning i helsovårdslära, som meddelas vid folkskoleseminarierna, skall vara tillräcklig, utan det heter i betänkandet "*torde*", och det beror då på tycke och smak, huru starkt man vill prononcera lämpligheten af den undervisning i helsovårdslära, som nu förekommer vid seminarierna. Det har emellertid icke varit utskottets mening att så bestämdt uttala detta.

Hvad den andra afdelningen af motiveringen beträffar, så ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att motionären hemställer, att Riksdagen för sin del ville besluta, att de och de läroämnena skola införas vid seminarierna. Då det nu tillhör Kongl. Maj:ts ekonomiska lagstiftning att bestämma undervisningsplanerna, så kan det ju icke vara lämpligt, att Riksdagen sjelfständigt fattar beslut i ämnet i den form motionären föreslagit. Detta är någonting helt annat, än om Riksdagen skrifver och begär, att en ändring i undervisningsplanen må genom Kongl. Maj:ts försorg införas. Jag tror, att kammaren härmed icke har uppgifvit sin förr häfdade ståndpunkt, att till Kongl. Maj:t hemställa om ändring i vare sig läroverksorganisationen eller undervisningsplanen vid seminarierna. På denna grund tror jag icke heller, att det kan vara skäl att ogilla den motivering, som utskottet begagnat, hvarför jag tager mig friheten yrka bifall till alltsammans.

Herr Nilsson i Skärhus: I likhet med herr Hammarlund skall jag be att få fästa uppmärksamheten på, att det är alldeles nödvändigt, att kammaren ogillar den föreslagna motiveringen; om så ej sker, har den afsagt sig en *grundlagsrätt*, ty det är i alla fall nödvändigt, att Riksdagen förbehåller sig rättighet att framkomma med motioner, som röra undervisningsväsendet, och fatta beslut, som med detsamma stå i sammanhang.

Det är endast detta, som jag velat tillkännagifva, nemligen

att äfven jag vill yrka bifall till utskottets hemställan, men med ogillande af motiveringen.

Ang. införande af samaritkurser och helsövårdslära såsom läroämnen vid folkskollärareseminarierna.
(Forts.)

Herr Hedin: Den senare delen af utskottets yttrande i denna punkt är en motivering, som kan passa för Första Kammaren, men som alls icke passar för den Andra, när man erinrar sig, hvilka genomgripande beslut Andra Kammaren fattat, beslut nemligen till den kraft och verkan, de enligt grundlagarne kunna få, rörande ombildningen af de allmänna läroverken på basis af latinets uppskjutande till sjetten klassen. Här gör det alls icke någon skillnad, att motionären yrkat, att "Riksdagen för sin del" måtte fatta beslut i frågan. Ett dylikt beslut har Riksdagen flere gånger fattat, den har uttryckt en önskan och, under förutsättning att denna komme att bifallas, ställt ett anslag till Kongl. Maj:ts förfogande. Och i sjelfva verket blefve förhållandet det, att, om kammaren godkände utskottets uttalande i den senare delen, kammaren dermed skulle hafva frångått den förut många gånger hyllade och tillämpade grundsatsen, att Riksdagen eger att rörande undervisningsfrågan, äfven på initiativ af enskild motionär, fatta beslut, nemligen så långt som ett sådant besluts verkan räcker. Men då nu denna anmärkning hufvudsakligen rigtar sig mot den senare delen af motiveringen, och mot den förra delen åtminstone mindre är att erinra, så torde det vara tillräckligt, om kammaren godkänner utskottets hemställan utan att gilla den af utskottet anförda motiveringen. Vore här fråga om att denna framställning skulle gå längre, än att stanna i Riksdagens protokoll, så skulle man kunna föreslå en ändring i utskottets motivering. Nu är det obehöfligt att göra detta, då framställningen ju icke kommer att gå till Kongl. Maj:t.

Jag tror sålunda, herr talman, att meningarna skulle kunna förenas på det sätt, att kammaren behagade bifalla hvad utskottet hemställt, men med förklaring, att kammarens beslut icke innebär gillande af utskottets motivering.

Herr G. Ericsson från Stockholm instämde häruti.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr vice talmannen till proposition upptagit de olika yrkanden, som derunder förekommit, biföll kammaren hvad utskottet hemställt, med det uttalande i fråga om motiveringen, som af herr Hedin under öfverläggningen föreslagits.

Punkten 47.

I en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 36) hade herr A. F. Liljeholm, med hvilken herrar J. Persson från Arboga och Edv. Svensson från Karlskrona instämt, föreslagit, att Riksdagen måtte besluta: dels att för år 1896 anvisa ett anslag af 3,000 kronor att användas till understöd åt läroanstalter, som utbilda lärarinnor i hushållsgöromål med särskildt afseende fäst vid folk-

Ang. väckt motion om anslag till undervisning i hushållsgöromål.

Ang. väckt
motion om
anslag till un-
dervisning i
hushållsgöro-
mål.

skolans flickor; *dels* att öfverlemna åt Kongl. Maj:t att fördela detta anslag samt att bestämma de närmare villkoren för understödets åtnjutande.

(Forts.) Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Liljeholm: Vid 1892 års riksdag framlade Kongl. Maj:t ett förslag af liknande beskaffenhet som det af mig nu väckta. Då begärdes ett anslag af 5,000 kronor för utbildande af lärarinnor i huslig ekonomi vid de högre flickskolorna. Statsutskottet tillstyrkte detta anslag utan meningsskiljaktighet, och kamrarna biföllo sedan detsamma utan diskussion. Nu har jag begärt ett anslag af 3,000 kronor för utbildande af lärarinnor i hushållsgöromål för folkskolans flickor, men detta har statsutskottet enhälligt afstyrkt på skäl, som jag icke vill lemna utan anmärkning.

Beträffande nödvändigheten och nyttan af att bibringa folkskolans flickor insigt i hushållsgöromål har utskottet gifvit mig rätt i min åsigt, och jag är tacksam för detta medgifvande. Jag kan därför utan vidare öfvergå till frågan om de läroanstalter, som skulle kunna komma i åtnjutande af det nu begärda anslaget. Utskottet säger, att derom finnes ingen upplysning, samt att det icke visats, huruvida det begärda anslaget vore tillräckligt för det åsyftade ändamålet.

När jag skref min motion, var jag verkligen betänkt på att i densamma inrycka en något fullständigare redogörelse för verksamheten vid skolköken i Stockholm, Göteborg och Upsala, de enda som sysselsätta sig med utbildande af lärarinnor i huslig ekonomi för folkskolans flickor. Men derigenom skulle motionen hafva svårt ut till en stor volym, som högst få af herrarna gjort sig besvär med att genomläsa. Jag föredrog därför att på vanligt sätt under hand meddela statsutskottet exakta uppgifter om nämnda läroanstalter; och för att vara säker på, huru jag dervid borde gå till väga, rådfrågade jag en statsutskottsledamot. Det råd, som han då lemnade mig, har jag följt. Jag inlemnade sålunda till statsutskottets andra utgiftsaffdelning, som först behandlade frågan, program öfver Upsala enskilda läroverks fackskola för utbildande af lärarinnor i huslig ekonomi, program för lärokurserna vid Göteborgs skolkök och dessutom ett i tryck utgifvet föredrag, hållet af fröken Eva Rodhe, om undervisning i huslig ekonomi för skolbarn. Då ärendet sedermera skulle förekomma till behandling inom statsutskottet in pleno, aflemnade jag äfven dit nyssnämnda tryckalster jemte ett program för skolköket vid ateneum i Stockholm. Jag kunde därför aldrig ana, att detta allt icke skulle vara till fyllest för att upplysa statsutskottet, hvar ifrågavarande läroanstalter funnos. Tvärtom har jag fruktat motsatsen. Men till min ledsnad finner jag, att dessa upplysningar icke varit till-

räckliga. Frågan kräfver ändå fullständigare utredning, säger utskottet.

Jag har också i sista momentet af klämman till min motion föreslagit, att Riksdagen skulle öfverlemna åt Kongl. Maj:t att fördela det begärda anslaget samt att bestämma de närmare villkoren för understödets åtnjutande. Häraf synes tydligt, att min mening varit, att Riksdagen skulle öfverlemna åt Kongl. Maj:t att bestämma, hvilka läroanstalter skulle komma i åtnjutande af anslaget. Så har Riksdagen alltid förut gått till väga, och därför trodde jag, att Riksdagen i denna sak skulle följa samma princip. Utskottet säger, att det icke skulle tvekat förorda bifall till min motion, om icke ärendet *syns* utskottet kräva närmare utredning än nu föreligger, och utskottet hänsyftar dermed på det förslag, som förelåg vid 1892 års riksdag. Jag har sökt få reda på, hvilken utredning då förebragtes, men det har oaktadt ifrigt sökande varit mig omöjligt att finna någon verklig utredning för detta förslag, som framlades af närmast förut varande statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet. En skrifvelse från rektor vid högre lärarinneseminarieret åberopas i statsrådsprotokollet, och af denna skrifvelse har jag i början af min motion lemnat en resumé. Statsrådet omnämnde också, att Kongl. Maj:t dragit försorg om, att en lärarinna vid högre lärarinneseminarieret blifvit utskickad till Tyskland för att genomgå en kurs i huslig ekonomi. Detta var all den utredning, som då förebragtes. Då detta ärende behandlades af statsutskottet, förklarade det helt kort, att det icke hade något att anmärka mot hvad Kongl. Maj:t i detta fall föreslagit, och så var den saken klar, ty vid frågans behandling i kamrarna yttrades icke ett ord derom.

Utskottet anmärker vidare, att det icke är utredt, huruvida den begärda summan är rätt afpassad för dermed afsedt ändamål. Från en af Första Kammarens ledamöter har jag hört den anmärkning, att jag begärt alldeles för litet; summan borde varit mycket högre. Den är dock för tillfället fullt tillräcklig. Hade det varit min mening, att undervisning i huslig ekonomi skulle meddelas vid alla fem folkskolelärarinneseminierna, hade jag föreslagit en betydligt högre summa. Ett skolkök kan nemligen icke underhållas för lägre kostnad än 3,000 kronor om året, och detta blefve för nämnda läroanstalter 15,000 kronor. Vidare kostar första uppsättningen af ett skolkök omkring 700 kronor. Sålunda skulle det hafva blifvit en rätt vacker summa, som då hade erfordrats. Jag har emellertid icke ansett lämpligt att nu framkomma med ett dylikt förslag, enär den tid torde vara långt aflägsen, då man kan vänta, att saken hunnit en sådan utveckling. Men det finnes enskilda läroanstalter, som meddela ifrågavarande undervisning, och då behofvet af lärarekrafter för närvarande icke är större, än att det af dem kan fyllas, ansåg jag lämpligast att hemställa om understöd af statsmedel åt dessa.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid. Kasta vi en granskande blick tillbaka på våra under denna riksdag redan fattade beslut, skola vi lätt finna, att åtskilliga af dem icke varit

Ang. väckt motion om anslag till undervisning i hushållsgöröml.
(Forts.)

Ang. väckt
motion om
anslag till un-
dervisning i
hushållsgöro-
mål.
(Forts.)

egnade att minska bekymren i arbetarnes hem, utan snarare att öka dem. Emellertid är det Riksdagens oafvisliga pligt att söka sprida trefnad och glädje äfven i arbetarnes hem samt att motarbeta det förderliga inflytande, som fattigdom, vårdslöshet och osnygghet hafva på barnen; och det bästa vi kunna göra i ty fall är att söka uppöstra goda husmödrar; ty, mine herrar, husets ekonomiska bestånd beror lika mycket på hustruns förmåga att klokt använda tillgångarna som på mannens förmåga att förtjena.

Med stöd af det anförda anhåller jag om bifall till min motion och afslag å utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Ahrenberg, Wijk, Melin, Lilljeqvist, Hedgren, Åkerblom, Wavrinsky, Svensson* från Stockholm, *Fredholm* från Stockholm, *Zotterman, Falk, Andreasson, Broström, Norman, Persson* från Arboga, *Nyström, Kardell* och *Alsterlund*.

Herr Högstedt yttrade: I likhet med statsutskottet vill jag uttala mitt erkännande af det behjertansvärda i föreliggande motion. Jag beklagar dock att utskottet icke ansett, att den förebrogta utredningen är så fullständig som erfordrats för att förorda motionen. Jag beklagar detta, emedan jag anser det i motionen afhandlade ämnet vara af största vikt. Sent, ja alltför sent har detta läroämne uppmärksamrats i vårt land. Om detta läroämne införts i folkskolan samtidigt med slöjdundervisningen för flickor, hade detta varit till mycken välsignelse. Huru annorlunda hade det då icke nu sett ut i månet hem! Motionären har nemligen aldeles rätt, då han säger, "att hustrurnas bristfälliga kunskap i hushållsangelägenheter är en af de väsentligaste orsakerna till arbetsklassens dåliga ställning. Här af kommer det ofta, att förmågan och lusten att arbeta förlamas samt svaghet och sjuklighet inträda. Lägges här till, att bostaden är osnygg och vanvårdad, kläderna smutsiga och trasiga, så försvinner sinnet för ordning och renlighet hos både stora och små; mannen drifves ur det obehagliga hemmet till krogen, och barnen ut på gatan" o. s. v. Då intresset för detta läroämne nu börjat vakna i vårt land, synes det mig, att denna kammare gjorde väl i att bifalla motionen och bevilja det lilla anslag, som här begäres, ty derigenom skulle intresset lifvas och många kommuner manas att följa deras exempel, hvilka redan infört detta läroämne i sina folkskolor.

Det hinder, som utskottet funnit för motionens bifallande, tror jag Kongl. Maj:t nog skulle kunna undanrödja.

Jag vill yrka bifall till motionen. Skulle kammaren dock icke vilja vara med derom, hoppas jag, att Kongl. Maj:t nästa år inkommer till Riksdagen med det af en fullständig utredning åtföljda förslag, som erfordras för att snart få denna sak nöjaktigt ordnad.

Jag yrkar, som sagdt, bifall till motionen.

Herr von Friesen: Att statsutskottet oakadt sitt afstyrkande lifligt behjertat syftet med motionen, torde framgå af den motivering, som utskottet har använt. Deri säger ju utskottet

uttryckligen, att utskottet icke saknat benägenhet att bifalla motionen. Men man kan väl icke begära af utskottet, att det skall med sakkännedom taga reda på beskaffenheten af de i olika delar af landet befintliga anstalter, der denna undervisningsverksamhet pågår. Icke kan man t. ex. ifrågasätta, att statsutskottet skulle resa ned till Göteborg och undersöka hvilka dylika anstalter der skulle kunna komma i fråga till åtnjutande af understöd. Ej heller kan man förutsätta, att hos utskottets medlemmar skola finnas sakinsigter i detta ämne, så att utskottet kan bedöma — om nemligen detta bedömande skulle vara fackmannamessigt — huruvida det sätt, hvarpå undervisningen der är ordnad, är lämpligt samt af den beskaffenhet, att anstalten bör med statsmedel understödjas. Ej heller har utskottet kunnat bedöma, huruvida det för närvarande verkligen är brist på sådana lärarinnor, som här åsyftas, eller om tillgången på sådana lärarinnor motsvarar efterfrågan. Detta är, såvidt jag vet, icke af motionären berördt.

För min del var jag icke inom utskottet obenägen för, att utskottet skulle föreslå en skrivelse i ämnet till Kongl. Maj:t. Detta mitt förslag rönt emellertid motstånd i utskottet. För min del antager jag emellertid, att en sådan motivering, som utskottet användt, är fullt ut *lika god* som en skrivelse till Kongl. Maj:t. Jag tror därför, att det vore skäl, att kammaren nu bifölle utskottets förslag. Derigenom torde kanske saken bättre befrämjas än genom ett bifall till motionen. Jag ber därför, herr vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Liljeholm: Det är blott ett enda uttryck hos den siste talaren, som jag vill bemöta. Han yttrade, att den sakkännedom icke kunde förutsättas hos utskottet, som vore nödvändig för frågans bedömande. Ja, det är naturligtvis många frågor, der icke sakkännedom kan finnas hos utskottet. *Derför* skref jag äfven i sista momentet af klämman i min motion, att frågan borde öfverlemnas till Kongl. Maj:t just med hänsyn till *bestämmandet af vilkoren för anslagets åtnjutande*. Då hade Kongl. Maj:t fått undersöka, hvilka anstalter äro så kvalificerade, att de bort komma i åtnjutande af detta anslag.

Herr Ivar Månsson: Det synes mig, som om man bort börja tänka på, huru vida icke anspråken på statens eller Riksdagens offervillighet börja gå väl långt. Vi tala ju alla om och klaga alla öfver, huru budgeten alltjemt växer och blir större och större. Jag undrar då verkligen, om icke här föreligger ett fall, der — om vi väl börjat beträda den föreslagna vägen — vi komma in på ett område, hvarest allt större och större uppoffringar krävas. Skola vi nemligen tillgodose alla kommuner i riket i det nu ifrågavarande afseendet så, att de alla blifva någorlunda likställda, undrar jag, om det ej skulle bli en ganska dyrbar sak. Måne man ej härvidlag kunde ha anspråk på, att kommunerna *sjelfva* skulle vidtaga de åtgärder, som kunna anses erforderliga? Det är t. ex. gifvet, att de stora städerna lättare och bättre skulle

Ang. väckt
motion om
anslag till un-
dervisning i
hushållsgöro-
mä.
(Forts.)

kunna vidtaga de behöfliga åtgärderna än hvad som vore möjligt på landsbygden. Mine herrar! Det synes mig verkligen, som om det här vore något långt gående anspråk, som ställas på statens utgiftsförmåga. Jag kan åtminstone för min del ej vara med derom, utan vill yrka bifall till utskottets hemställan, utan att dock gilla dess motivering. Jag vill nemligen ej gifva något på hand i denna fråga. Ty hafva vi en gång börjat beträda den väg, som motionären föreslagit, så blir det allt svårare och svårare att fortsätta på densamma.

I detta yttrande instämde herrar *Erickson* i Bjersby, *Kumlin*, *Arnoldsson* och *Mallmin*.

Herr von Friesen: Herr vice talman! Mine herrar! Äfven om man medgifver, att det är en vigtig angelägenhet, som motionen behandlar, så är den väl icke, då den nu för första gången förekommer vid riksdagen, så brådskande, att den ej skulle kunna anstå ett år, så att Riksdagen finge veta, bland annat, om det för Kongl. Maj:t är möjligt att använda det anslag, som enligt motionärens förslag skulle ställas till Kongl. Maj:ts förfogande.

Och dessutom vore det väl i alla fall ej olämpligt, när det utan allt för stor olägenhet kan ske, att Riksdagen finge pröfva de vilkor, som Kongl. Maj:t ville fastställa för beviljande af anslag till särskilda anstalter. Detta är en pröfningsrätt, som Riksdagen ej bör lemna ifrån sig i annat fall, än när rätt nöd är å färde.

Jag vidhåller mitt yrkande och anhåller således att få yrka bifall till utskottets hemställan, såväl till motiveringen som klämman.

Härmed var öfverläggningen slutad; och efter det propositioner af herr vice talmannen gifvits i enlighet med de gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 48.

Efter föredragning af *mom. 1*, angående anvisande af anslag för nybyggnad åt tekniska högskolan, begärdes ordet af

Herr von Friesen, som yttrade: Som kammaren behagade finna, har jag vid denna punkt reserverat mig med afseende å utskottets motivering. Jag anser nemligen, att motiveringen, på grund af hvad vid 1894 års riksdag i ärendet förekommit, hade bort vara något mera omfattande än hvad den är.

Vid 1894 års riksdag gjordes nemligen en likartad framställning af Kongl. Maj:t, men Riksdagen ville då icke godkänna Kongl. Maj:ts förslag af det skälet, att Riksdagen ifrågasatte en förändring af grunderna för högskolans utvidgning, nemligen de grunder för denna utvidgning, som Kongl. Maj:t då hade meddelat till Riksdagens kännedom. Nu hafva Kongl. Maj:t och vederbörande

myndigheter — det må tacksamt erkännas — i väsentlig grad gått Riksdagens önsknings till mötes. Då synes det mig, att Riksdagen nu hade bort göra något uttalande med hänsyn till de nya grunder för högskolans utvidgning, som af Kongl. Maj:t denna gång blifvit meddelade till Riksdagens kännedom. För min del har jag visserligen några anmärkningar att göra äfven mot de senast af vederbörande myndigheter framställda förslagen, men dessa anmärkningar äro icke af den art, att jag nu anser mig böra motsätta mig det förslag, som här från Kongl. Maj:ts sida föreligger.

Men på det att icke något missförstånd åtminstone om min ståndpunkt må vara rådande, vill jag särskildt yttra mig beträffande ett af de nu framställda förslagen, som jag icke kan gilla. Kongl. Maj:t hade vid 1894 års riksdag föreslagit, att lektoraten vid tekniska högskolan skulle förvandlas till e. o. professorer, och detta i ganska stor utsträckning. Jag tror, att det skulle blifva nio extra ordinarie professorer. Mot detta förslag gjorde utskottet och efter utskottet Riksdagen då anmärkning och ansåg, att denna löneförbättring icke borde ega rum. Nu hafva visserligen vederbörande i så måtto gått Riksdagens önskan till mötes, att icke några e. o. professorer blifvit föreslagna, men löneförmånerna hafva dock för fem af de ifrågasatta lärarne blifvit satta alldeles lika med hvad som föreslogs för de e. o. professorerna. Nu var naturligtvis Riksdagens mening egentligen ej att göra invändning mot *titeln*, utan mot *löneförmånerna*, och på detta sätt har ju Riksdagens önskan icke blifvit uppfylld. Det är visserligen sant, att frågan om löneförmånerna icke för det närvarande föreligger, men jag har likväl ansett mig böra uttala hvad jag nu gjort, på det att det icke må se ut så, som hade Riksdagen gifvit på hand, att, när något förslag framdeles kommer med hänsyn till löneförhållandena vid tekniska högskolan, Riksdagen skall i allt bifalla de löner, som nu blifvit af vederbörande ifrågasatta.

Jag har ett något annat yrkande att göra än om bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2 och 3.

Biföllos.

Punkterna 49—56.

Biföllos.

Punkten 57.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att till *betäckande af* *brist i musikaliska akademien* expensmedelsanslag å extra stat för år 1896 anvisa ett belopp af 2,153 kronor; men hemställde utskottet,

Ang. anslag till fyllande af en brist i musikaliska akademien expensanlag.

Ang. anslag
till fyllande
af en brist i
musikaliska
akademins
expensanslag.
(Forts.)

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af punkten anförde:

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam: Äfven vid denna punkt är förhållandet det, att jag ej har någon förhoppning om ändring i den hemställan, som utskottet gjort till Riksdagen. Men jag har ur mer principiell synpunkt ansett mig uppfordrad att i denna fråga uttala mig, och det är därför som jag nu begärt ordet.

Min uppfattning af den föreliggande propositionen är den, att Kongl. Maj:t hos Riksdagen har anhållit, att Riksdagen måtte betala en skuld, hvari staten står till musikaliska akademien för de utlägg, som nämnda akademi gjort för ett statens läroverk.

Den anvisning, som statsutskottet gifvit på denna skulds betalande, måste synas mig vara allt för otillfredsställande. Här är förhållandet, att under 9 års tid, ifrån år 1883 till och med år 1891, har musikaliska akademien af sina medel betäckt bristen i expensmedelsanslaget för musikkonservatoriet, som står under akademiens inseende, men är ett statens läroverk. När musikaliska akademien år 1891 kom in med denna sin framställning, så kunde jag icke annat än anse, att det var en skuld, som måste betalas. Men skuldens belopp och dess riktighet måste först pröfvas, i följd hvaraf krafvet, om jag så får säga, sändes till kammarrätten för granskning. Musikaliska akademien uppgaf sig hafva en fordran af 2,602 kronor 83 öre. Kammarrätten gjorde deremot den anmärkning, att musikaliska akademien under hvart och ett af de tre sista ifrågavarande åren hade utbetalt 150 kronor i arfvode till en läkare, hvilkens råd afgiftsfritt varit att tillgå för konservatoriets lärjungar. Som herrarne väl kunna förstå, så behöfves vid sångundervisning ofta nog litet läkarehjelp för åkommor i hals och strupe o. s. v. Kammarrätten ogillade denna utbetalning, såsom icke lagligen öfverensstämmande med vilkoren för expensmedelsanslagen. Jag måste finna mig uti denna kammarrättens anmärkning, ehuru jag gjorde det med en inre protest; ty det kan dock icke förnekas, att musikaliska akademiens åtgärd i och för sig var klok och förståndig. Med denna åtgärd räddades nemligen de fattiga eleverna från läkarearfvoden, som måste uppgå till mycket högre belopp, då hvar och en af dem i enskilda fall nödgas vända sig till en läkare. Här om är det emellertid icke värdt att vidare tala, men ingalunda kunde jag föreställa mig, att, sedan man dragit af dessa 450 kronorna, icke återstoden skulle af Riksdagen godkännas till betalning. Jag är fullkomligt öfvertygad om att musikaliska akademien kan bära denna förlust, men hvad jag icke anser mig kunna underlåta att påpeka, är det, att med ett bifall till utskottets förslag, som med all sannolikhet blir Riksdagens beslut, har Riksdagen nekat att betala en skuld, som jag för min del anser vara obestridlig.

Herr von Friesen: Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag. Mig förefaller det, att då detta konservatorium står under musikaliska akademiens inseende, och musikaliska akademien har låtit passera, att dessa utgifter utöfver tillgångarne fått ega rum, är det akademiens icke allenast rättighet utan skyldighet, att sjelf stå ansvaret för att ett af Riksdagen beviljadt anslag sålunda blifvit öferskridet.

Ang. anslag till fyllande af en brist i musikaliska akademiens expensanlag.
(Forts.)

Det anföres i statsrådsprotokollet en jernförelse med hvad som vid ett föregående tillfälle egt rum i fråga om vetenskapsakademien. Nu vill jag säga för det första, att härutaf synes det, huru farligt det är att frångå principer; man får alltid förr eller senare umgälla det. Men jag vill tillika framhålla, att förhållandet här är väsentligen annat, mot hvad det var i fråga om vetenskapsakademien. I fråga om vetenskapsakademien anfördes såsom skäl för expensmedelsanslagets förhöjning, hvarom framställning gjordes af Kongl. Maj:t, att det hade uppstått brist i anslaget, och i följd deraf äskades förhöjning af detta anslag med 1,630 kronor. Riksdagen beviljade endast 630 kronor, men beviljade för en tid af fyra år 1,000 kronor årligen att betäcka den uppkomna bristen, som var 4,000 kronor. Således: akademien fick icke den förhöjning i expensmedelsanslaget, som begärdes, men ett extra anslag till bristens betäckande.

I framställningen till 1893 års Riksdag angående expensmedelsanslaget till musikaliska akademien anfördes äfven såsom skäl, att det hade uppstått brist i detta, men det var icke en halfqväden anda om, att det sedermera skulle komma till Riksdagen någon framställning om denna brists betäckande. Då fick musikaliska akademien hela den förhöjning i expensmedelsanslaget, som begärdes. Således: vetenskapsakademien fick endast en del af den förhöjning i expensmedelsanslaget, som begärdes; musikaliska akademien fick hela den förhöjning i expensmedelsanslaget, som begärdes.

Vid sådant förhållande synes det mig, att man kan med skäl ifrågasätta, huruvida, efter som vid framställningen angående musikaliska akademien bristen endast anfördes som bevis på anslagets otillräcklighet, och akademien fick så mycket den begärde, det verkliga kunde väntas, att sedermera någon framställning om bristens täckande skulle komma till Riksdagen.

Det synes mig således, att det återopade prejudikatet — ett enligt min åsigt i och för sig icke så lyckligt prejudikat — icke på detta fall kan tillämpas.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam: Den siste ärade talaren sade, att då musikaliska akademien låtit så många år passera utan att göra sitt kraf gällande, får den stå sitt kast. Men då vill jag genmäla, att, efter hvad jag tror, hvarken Kongl. Maj:t eller Riksdagen skulle vara så benägna att hvartenda år mottaga framställning om dylika brister, utan man låter gerna tiden gå litet för att se, huru vida jemvigt åter kan uppstå emellan inkomster och utgifter. Nu, när det visat sig i 9 års tid, att brist

Ang. anslag
till fyllande
af en brist i
musikaliska
akademiens
expensanslag.
(Forts.)

uppstått (i medeltal 300 kronor om året), då kom akademien in till Kongl. Maj:t och begärde en förhöjning i expensmedelanslaget af 300 kronor, som Riksdagen också beviljade. Kongl. Maj:t hade naturligtvis ingenting hellre velat än på samma gång hos Riksdagen, i enlighet med akademiens derom gjorda anhållan, begära betäckandet af den under de föregående 9 åren uppkomna skulden. Men om Kongl. Maj:t hade kommit med den framställningen till Riksdagen, innan kammarrätten hade pröfvat krafvets giltighet och befogenhet, då är lätt att förstå, hvad svar statsutskottet hade hemställt att Riksdagen skulle gifva. Ett samtidigt framläggande af båda frågorna för Riksdagen var sålunda icke möjligt, och i hvad fall som helst har åtminstone icke musikaliska akademien på något sätt försuttit sin rätt.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt, efter af herr vice talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 58—64.

Biföllos.

Efter föredragning vidare af *punkten 65*, angående anordnande vid Upsala af en asyl för sinnessjuka, anförde

Herr Nyström: För det storartade och om ädel menniskokärlek vittnande förslag, som här föreligger till behandling, hyser jag den varmaste sympati, och då så är, skall det icke väcka förundran, om jag tillika önskar, att så vidt möjligt alla olägenheter *utifrån* måtte undanrödjas eller förekommas, för att icke på något sätt förringa de goda resultat, som med allt skäl kunna förväntas af de fullständiga och välbetänkta anordningarne *inom hus*. Det är därför jag ber att få erinra om ett uttalande från föregående Riksdags statsutskott rörande anslag till uppförande af nya kasern-etablissemang och särskildt i det fallet, som af Kongl. Maj:t då ifrågasattes, eller att Andra svea artilleriregemente skulle förläggas till Upsala. Uti sitt till Kongl. Maj:t i ämnet afgifna utlåtande anför medicinalstyrelsen bland annat:

“Med hänsyn till denna erfarenhet om skjutöfningarnas menliga inflytande på oroliga sinnessjuka och dessas vård, vore det onekligen önskvärdt, om, till undvikande af dessa olägenheters förökande, de ifrågasatta skjutöfningarna med *kanoner* kunde förläggas till en från hospitalet mera aflägsen plats än den nu ifrågasatta.”

och vidare:

“På grund af de allvarsamma klagomål, som förr försports öfver handgevärseldens menliga inverkan på sjukvården, kan dock med skäl befaras, att liknande klagomål öfver kanoneldens inflytande på de sinnessjuka icke komma att uteblifva.”

samt förklarar sig medicinalstyrelsen slutligen

“helst se, om skjutöfningarne med kanoner å det ifrågasatta exercisfältet kunde alldeles undvikas.”

Med anledning af dessa och andra betänkligheter slutar medicinalstyrelsen sitt utlåtande dermed, att styrelsen — “dock endast med mycken tvekan” — anser sig kunna instämma i det af hospitalsdirektionen i Upsala afgifna tillstyrkande att i närheten af detta hospital förlägga Andra svea artilleriregementes etablissement.

Detta var, då i Upsala hospital funnos endast 436 patienter. Redan då var det med stor betänksamhet, som medicinalstyrelsen tillstyrkte denna förläggning. Enligt den föreliggande utredningen skulle efter tillbyggnaden patientantalet ökas med icke mindre än 828, och detta betyder i själfva verket ungefär så mycket som en tredubbling af patientantalet.

Det är med anledning af det nu föreliggande förslaget, som jag ber att få erinra om hvad utskottet vid behandling af frågan om uppförande af nya kasernetablissement förliden riksdag yttrade. Utskottets slutkläm lydde då: “Med afseende å hvad sålunda af medicinalstyrelsen anförts och af utskottet i öfrigt inhemtats, vill utskottet såsom synnerligen önskvärdt uttala, att Kongl. Maj:t vid frågans slutliga pröfning icke måtte lemna de af medicinalstyrelsen sålunda framhållna omständigheter utan tillbörlig hänsyn”.

Herr talman! Det är med erinran om detta statsutskottets utlåtande, hvilket enligt mitt förmenande har fått mångdubbelt större betydelse i samma mån, som ett större antal af dessa sinnessjuka patienter sammanføres på ungefär samma plats, som jag anhåller att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts och utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 66—72.

Biföllos.

Punkten 73.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att jemväl för år 1896 å extra stat bevilja ett anslag af 4,000 kronor till understöd för fortsatt utgifvande af tidskriften »*Acta mathematica*»; och hemstälde utskottet:

att Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen till understöd för fortsatt utgifvande af tidskriften «*Acta mathematica*» på extra stat för år 1896 beviljade ett anslag af 3,000 kronor.

Ang. anslag
till tidskriften
»*Acta mathe-*
matica».

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmäls af herr *von Friesen*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att Kongl. Maj:ts framställning måtte oförändrad af Riksdagen bifallas.

Ang. anslag
till tidskriften
>Acta mathe-
matica>.
(Forts.)

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde

Herr von Friesen: Herr talman! Jag har reserverat mig mot denna utskottets hemställan och yrkat bifall till Kongl. Maj:ts framställning i ämnet, och skall be att få nämna de skäl, som föranledt mig till detta yrkande.

Vid 1884 års riksdag, då detta anslag första gången beviljades, yttrade statsutskottet vid sin hemställan om bifall till Kongl. Maj:ts förslag följande: "då afseendet å svenska statens värdighet torde kräfva att för ett arbete, som utgifves af en svensk man och hvars beskaffenhet och halt befunnits vara sådana, att främmande stater redan sett sig föranlåtna att understödja utgifningen, bevilja det ytterligare understöd, som befunnits erforderligt och hvarförutan tidskriften möjligen icke vidare skulle kunna utgifvas", så hemställer utskottet om bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Då frågar jag mig, huruvida sedan den tiden något har inträffat, som på något sätt gjort, att man bör frångå den ställning, som Riksdagen då intog till frågan. Tidskriften utgifves fortfarande af en svensk man, tidskriften är fortfarande af den beskaffenhet och halt, att den åtnjuter understöd från främmande stater, och tidskriften är fortfarande sådan, att äfven med det understöd, som beviljats densamma, medel på enskild väg måste anskaffas för dess utgifvande. Det synes mig således, att alla omständigheter fortfarande äro sådana, som de voro vid den tidpunkt, då anslaget först beviljades.

Utskottet anför såsom skäl mot att bibehålla anslaget vid dess förra belopp, att bidragen från svenska författare icke äro proportionsvis så stora, som utskottet kanske skulle hafva önskat. Nu är emellertid förhållandet det, att då Riksdagen år 1884 beviljade detta anslag, utgjorde de svenska bidragen endast omkring 15 % af tidskriftens innehåll; under de senaste 5 åren åter hafva de svenska författarnes bidrag uppgått till cirka 37 % af samma innehåll. Då således Riksdagen, när de svenska författarnes bidrag endast utgjorde 15 %, ansåg sig böra med 4,000 kronor bidraga till tidskriftens utgifvande, synes det mig, att det nu, då dessa bidrag uppgå till 37 %, är större skäl för Riksdagen att med 4,000 kronor bidraga till tidskriftens utgifvande än hvad som var fallet, då anslaget första gången beviljades.

Det kan förefalla underligt, att en dylik internationel tidskrift utgifves i vårt land. Men icke är det åtminstone någon skam för landet, att på detta sätt en aktad internationel tidskrift här utkommer, utan det är väl alldeles raka motsatsen. Förhållandet är det, att på grund af den nationella spänning, som förefunnits mellan de två förnämsta kulturstaterna på kontinenten, vilja i allmänhet icke vetenskapsmännen från det ena af dessa länder publicera sina afhandlingar uti tidskrifter, som utkomma i det andra landet. Men för att vetenskapliga afhandlingar skola få den betydelse, som de genom sin beskaffenhet ha, för att deras värde verkligen skall göra sig gällande inom vetenskapen och författarne sjelfva få den ställning inom vetenskapen, som dem med rätta tillkommer,

är det af vigt, att de lärda afhandlingarne blifva kända icke allenast uti det egna landet, utan äfven i främmande länder. Detta är anledningen, hvarför t. ex. en fransk författare i matematik hållre publicerar sitt arbete uti denna i Sverige utkommande vetenskapliga tidskrift än uti en fransk tidskrift; ty publicerar han sin afhandling i denna svenska tidskrift, blir den läst öfver hela världen, äfven uti det andra stora kulturlandet, som icke drager riktigt jemnt med Frankrike. På samma sätt, då en tysk vetenskapsman på det matematiska området vill utgifva en vetenskaplig afhandling, har han i vissa fall mycket stora fördelar af att publicera sin afhandling i den svenska tidskriften, hvilken har stor spridning äfven i Frankrike. Denna tidskrift är således för närvarande en nödvändig länk i den matematiska vetenskapens utveckling, och det synes mig lända till heder för vårt land, att vi kunnat åstadkomma en sådan tidskrift.

Ang. anslag
till tidskriften
'Acta mathematica'.
(Forts.)

Men det är icke nog härmed; det ländes äfven till nytta för våra egna vetenskapsmän på det matematiska området, att en sådan svensk tidskrift finnes att tillgå. Det finnes ju andra publikationer i vårt land, der matematiska afhandlingar kunna utgifvas; men om de offentliggöras der, blifva de icke så kända bland de matematiska vetenskapsmännen utomlands, som de blifva, då de publiceras i den tidskrift, hvarom här är fråga. Kammaren kan ju lätt förstå, hvilken stor fördel det är för en ung vetenskapsman att få sin afhandling införd i en tidskrift, der redan berömda matematiska vetenskapsmän publicera sina arbeten; derigenom kommer hela världens uppmärksamhet att riktas på hans, den unge svenske vetenskapsmannens arbete, och han får derigenom en vida större uppmuntran och vida större eggelse till fortsättande af sina studier, än om han begräfvat sin afhandling uti en publikation, hvilken icke kommer till behandling och dryftning uti den stora världen, bland dess matematici. Låt vara, att det endast är 37% af innehållet i denna tidskrift, som författats af svenska vetenskapsmän; men dessa svenska författare — och således äfven den matematiska vetenskapen i Sverige — hafva dock en stor fördel af att de få förekomma uti ett så lysande sällskap, som de möta, då de få publicera sina arbeten i denna tidskrift.

Jag kan således, herr talman, icke finna, att något giltigt skäl är anfördt, hvarför Riksdagen nu skulle frångå det beslut, som Riksdagen ända sedan år 1884 har upprepat. Jag tror mig kunna säga, att det anseende, tidskriften utomlands för närvarande åtnjuter, fortfarande är lika stort som förr, om icke större än någonsin, och under sådana förhållanden anser jag mig med fullt skäl kunna yrka bifall till Kongl. Maj:ts framställning uti förevarande ämne.

Häruti instämde Herrar *Wavrinsky*, *Jakob Erikson* från Stockholm, *Svensson* från Karlskrona, *Eklundh* från Lund, *Ahrenberg*, *Broström*, *Nyström*, *Walter*, *Bromée* och *Norberg*.

Ang. anslag
till tidskriften
»Acta mathe-
matica».
(Forts.)

Herr Petersson i Runtorp yttrade: Om utskottet hade yrkat bestämdt afslag å Kongl. Maj:ts proposition om anslag till här ifrågavarande tidskrift, så skulle jag icke hafva förundrat mig öfver att den föregående talaren uppträdte så kraftigt till försvar för "Acta mathematica".

Men utskottet har endast nedsatt anslaget med 1,000 kr., och på dessa 1,000 kr. lär väl icke utgifvandet af denna tidskrift berc. Ty det lär förhålla sig så, att Sverige lemna det största penningbidraget till denna tidskrift, och andra länder, som äro rika eller åtminstone hafva bättre tillgång än vi, betala mycket mindre. Detta är ett af skälen, hvarför vi kommo till det resultat, att anslaget skulle kunna nedsättas med 1,000 kr.

Men det finnes äfven ett annat skäl, och det är, att när vi jemförde detta anslag med det i föregående punkt upptagna till "Nordiskt medicinskt arkiv", hvori Kongl. Maj:t begärt en förhöjning af 1,000 kronor, så ansågo vi inom afdelningen, att det var viktigare för den svenska nationen att få den medicinska tidskriften utgifven, och för att då icke ytterligare öka på en så diger lunta som åttionde hufvudtiteln, så funno vi på, när vi skulle höja med 1,000 kronor på "Medicinskt arkiv", att nedsätta anslaget till "Acta mathematica" med motsvarande belopp, 1,000 kr. Och med all respekt för de lärda herrar, som kunna och vilja läsa "Acta mathematica", så tror jag dock, att denna tidskrift icke kan vara så nyttig och nödig som den nämnda medicinska tidskriften.

Jag tror därför, att utskottets förslag kan bifallas, utan att det skall medföra någon skada. Är "Acta mathematica" verkligen så nyttig och nödvändig, som man här har sagt, så lär den nog komma att utgifvas ändå, äfven om den icke får dessa 1,000 kr.

Detta är de hufvudsakligaste skäl, som jag har att anföra för bifall till utskottets förslag om nedsättning af anslaget till 3,000 kr.

Herr Wijlander: Jag skulle djupt beklaga, om denna kammar och Riksdagen komme till samma slut i denna fråga som utskottet.

Derest här föreläge den frågan, om man skulle anvisa 3 eller 4 tusen kr. för upprättande af en matematisk tidskrift af denna art, och man skulle gå ut och söka efter en redaktion, som kunde på ett tillfredsställande sätt få en sådan tidskrift till stånd, så skulle jag för min del vara ganska tveksam, om jag skulle förorda anslaget. Men härom är nu icke fråga, utan det är fråga om en tidskrift, som redan tillkämpat sig en synnerligen ansedd ställning, som redan under ett årtionde haft anslag af svenska Riksdagen och som måste betraktas som ett svenskt företag af synnerligen vacker art. Jag skulle kunna anföra intyg af flere af samtidens förnämste matematici, som bekräfta, att tidskriften verkligen har ett sådant anseende, men jag torde knappast behöfva göra detta. Det mest öfvertygande torde vara,

att, såsom förut blifvit framhållet, flera andra länder såsom Danmark och Norge bidraga till denna tidskrifts uppehållande genom ekonomiska anslag. För dessa länder är det naturligtvis endast det vetenskapliga intresset, som manar till understödjande af tidskriften. För oss har densamma derjemte en fosterländsk betydelse. Det är icke blott af betydelse för landets matematici, utan äfven för landet i sin helhet, att en sådan tidskrift utkommer.

Ang. anslag
till tidskriften
»Acta mathe-
matica».
(Forts.)

Man hör väl man och man emellan sägas, att denna tidskrift för svenskarne är af ganska liten betydelse, då den hufvudsakligen vänder sig till utlandet. Men, mine herrar, det finnes många uppgifter af den art, att man icke kan direkt mäta deras betydelse. Det finnes vetenskapliga uppgifter af den ideella art, att det är nödvändigt för alla länder, som göra anspråk på att höra till samtidens kulturländer, att gifva bidrag till dessa uppgifters lösande. Här föreligger en sådan uppgift, der det gäller en insats i samtidens kulturarbete.

Det nämndes nyss af en talare på kalmarbänken, att det icke skulle betyda något, om man toge bort 1,000 kr. af anslaget. Tidskriften skulle i alla fall kunna ega bestånd, och man kunde derför öfverflytta en del af dess anslag till en annan tidskrift. Men, mine herrar, då vi veta, att denna tidskrift uppehålls endast genom ekonomiska uppoffringar af dess redaktion, då vi veta, att andra länder lemna bidrag till tidskriftens uppehållande, skulle det då vara svenska folket värdigt att minska anslaget i förhoppning, att enskilda personer skola fylla bristen, och kan man icke, då svenska folket visar så ringa aktning och förtroende för denna tidskrift och dess redaktion, nästan med säkerhet vänta, att äfven andra länder skola indraga sina anslag?

Herr talman, jag ber att varmt få tillstyrka bifall till såväl reservationen som Kongl. Maj:ts framställning.

Häruti instämde herr *Odhner*.

Herr Elowson: En ledamot af statsutskottet har på ett humoristiskt sätt anställt en jmförelse mellan anslaget till den nu ifrågasvarande tidskriften »Acta mathematica» och anslaget till »Nordiskt medicinskt arkiv». Han förmenade, att, om man kunde bespara 1,000 kr. på det förra anslaget, man skulle vara i tillfälle att lägga dessa 1,000 kr. till det senare, emedan det väl kunde medgifvas, att den medicinska tidskriften vore till mera nytta än tidskriften »Acta mathematica». I detta afseende torde det dock vara mycket svårt att inlåta sig på en jmförelse. Att bedöma resultatet af vetenskapliga forskningar i penningvärde är förenadt med mycket stora vanskligheter, och särskildt gäller detta, då man håller sig till de exakta vetenskaperna. Det resultat, hvartill en matematiker kan efter årslånga sträfvanen komma, är måhända i det ögonblick, då han framställer det, icke af så synnerligen stort värde i materiellt hänseende, men om det bidrager till att höja kulturen, så kan det sedermera i en framtid skapa ganska stora materiella

Ang. anslag
till tidskriften
'Acta mathe-
matica'.
(Forts.)

resurser. Det är således icke möjligt att anställa en jämförelse mellan dessa forskningar på det rent vetenskapliga området och de forskningar, som hafva afseende på kurativa metoder för att bota sjukdomar eller på hygieniska medel att förebygga sjukdomar.

Nu är det ju så, att, i afseende på föreliggande tidskrift, det måste anses som en synnerligen stor heder för vårt land, att den utgifves här i Sverige. Den förste talaren berörde dessa förhållanden. Rivaliteten mellan de stora kulturländerna har gjort, att det blef svårt att få denna tidskrift, som har en erkänd betydelse inom Europa, utgifven i Paris eller Berlin. Man har därför vänt sig till Sverige, hufvudsakligen därför, att vårt lilla land har ett synnerligen godt anseende i den vetenskapliga världen. För en liten nation som vår är det svårt att göra sig gällande inom den vetenskapliga världen och att vinna erkännande der. Men om ett sådant erkännande har gifvits af vetenskapens stormän i de europeiska kulturländerna, så är det icke synnerligen lämpligt att man sjelfvilligt afstår från denna heder. Jag begagnar med afsigt ordet "lämpligt", därför att statsutskottet har grundat sin motivering särskildt på lämplighetsbänsyn. Det har förut varit ett anslag på 4,000 kr., och nu menar statsutskottet, att detta anslag "lämpligen" skulle kunna nedsättas. Jag vill, liksom en föregående talare redan gjort, fästa uppmärksamheten vid, att till denna tidskrift, som har ett erkändt vetenskapligt värde och stort anseende inom hela Europa, lemnas anslag från vårt broderland Norge äfvensom från Danmark. Skulle nu anslaget här i Sverige nedsättas, vore fara värdt, att anslaget först från Norge och sedan från Danmark komme att indragas, hvarigenom tidskriftens hela existens stode på spel. Skulle detta inträffa, vore det en stor olägenhet i vetenskapligt hänseende för vårt land. Jag kan icke finna annat, än att det skulle vara en stor fördel för Sveriges vetenskapsmän att hafva tillgång till ett organ af så erkänd betydelse som denna tidskrift "Acta mathematica". Det är ju så, att tidskriften är till sin natur en *international* tidskrift. Bidrag till densamma skola således icke lemnas endast af de *svenske* vetenskapsidkarne, utan den är äfven afsedd att mottaga bidrag från utlänningar. Nu visar också erfarenheten, att unge vetenskapsmän inom Europas kulturländer anse synnerligen fördelaktigt att få sina arbeten publicerade i denna tidskrift, som utgifves här i Sverige.

Utskottet har motiverat sitt afstyrkande ur "lämplighets"-synpunkt samt äfven dermed, att det är till största delen utlänningar, som lemna bidrag till denna tidskrift. Emellertid hafva under den gångna tiden bidragen ifrån svenska vetenskapsmän väsentligen vuxit, och denna upplysning har ju äfven lemnats af den först uppträdande talaren. Men vetenskapens resultat komma till gagn för hela världen, vare sig dessa leda sitt ursprung från svenska eller utländska författare. Ser jag på vårt eget land, kan jag icke finna annat, än att tidskriften, såsom den nu redigeras, har varit till väsentlig fördel för den matematiska forskningen i vårt land. Den bidrager jemväl till att väcka en nyttig

täflan mellan våra egna vetenskapsmän på det matematiska området. Derjemte ber jag få erinra, hurusom denna tidskrift på ett synnerligen förtjenstfullt sätt häfdar Sveriges anseende på vetenskapens område inom Europas kulturländer.

Allt detta är för mig fullgiltigt skäl, hvarför jag anser, att Svenska Riksdagens Andra Kammare icke bör minska det anslag, som alltsedan 1884 utgått till denna högst förtjenstfulla tidskrift. Jag anhåller derfor, i likhet med den näst föregående talaren, som på ett synnerligen varmt sätt förordade det högre anslaget, att Andra Kammaren måtte, med afslag å utskottets hemställan, bifalla Kongl. Maj:ts proposition om anvisande af 4,000 kr. jemväl för år 1896 till fortsatt utgifvande af "Acta mathematica".

Ang. anslag
till tidskriften
'Acta mathe-
matica'.
(Forts.)

Herr Hedin: Jag kommer i håg en liten kort latinsk fras, som jag har i minnet, sedan jag var en liten pys och gick i skolan, men hvars rätta uttolkning jag först i dessa dagar har kommit under fund med. På svenska öfversatt lyder den så — och öfversättningen, herr talman, är enligt mitt förmenande fullt korrekt —: "Jag fruktar Första Kammaren, äfven då den kommer och bjuder oss en sparsamhetsgåfva!"

När jag fick läsa statsutskottets hemställan i denna punkt, tog jag mig före att sammanräkna hvad som står de tvenne kamrarna emellan vid fyra voteringar, för hvilka propositioner af kamrarna faststälts för ett par dagar sedan. Resultatet utvisade ett belopp af 1,123,500 kr., som Första Kammaren har funnits benägen att bevilja mer, än hvad Andra Kammaren ansett, att den svenska staten har råd till. Om nu Andra Kammaren skulle här bevilja 4,000 kr. i stället för 3,000 kr., så kan Första Kammaren hafva ett utsökt tillfälle att vid de förestående voteringarna taga revanche på den nyssnämnda summan af mer än 1,100,000 kr.

En ledamot af statsutskottet, hvilken förordade bifall till dess förslag, sade, att detta icke innebure ett bestämdt afslag. Jag har i det afseendet förfrågat mig hos den, som bör veta bättre i saken, än någon af oss, och af honom fått det svar, att, då tidskriften ännu trots de svenska och de främmande statsanslagen icke kan upprätthållas utan enskilda uppoffringar, det är i hög grad osäkert, om dessa skulle kunna ytterligare utsträckas. Om det då skulle gå derhän, att utgifvaren finge börja det 20:de bandet med ett tillkännagifvande, att, till följd af minskadt anslag från svenska statens sida, utgifvandet af en utaf de mest betydande internationella tidskrifter måste upphöra, så är det säkert, att detta komme att väcka beklagande på många håll utom vårt land. — En af den nutida vetenskapens heroer, Weierstrass, har nyligen fält det yttrande, att det vore ytterst beklagligt, om, till följd af bristande materielt understöd, tidskriften skulle upphöra att komma ut; och en icke mindre berömd man, Hermite, omgifven af de öfriga ledamöterna af den matematiska klassen af franska institutets vetenskapsakademi, har fält ett alldeles liknande yttrande. Dessa herrar hafva påpekat, hvad som tyckes vara mindre bekant för en del af utskottets ledamöter, nemligen att antalet af de svenska författar-

Ang. anslag
till tidskriften
'Acta mathe-
matica'.
(Forts.)

nes afhandlingar på senare tider mer och mer vuxit, såsom ock den förste talaren i denna fråga påpekade, och Hermite fälde dessutom om dessa svenska afhandlingar omdömet: "förträffliga afhandlingar" (excellents). De beklagade också för vetenskapens skull, om en tidskrift komme att upphöra, som är af så stort intresse för alla matematici och dessutom länder den svenska vetenskapen till ära.

När den ledamot af statsutskottet, som talade för utskottets förslag, sade, att Sverige betalade största delen af utgifterna för arbetets utgifvande, borde han som motvigt deremot hafva erinrat sig, hurusom i det närmaste allt, hvad denna tidskrifts utgifvande kostar, går ut i vårt land till ersättning för svenskt arbete. Denna omständighet förtjente att också hafvas i minnet.

Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam: Min ställning i denna fråga är naturligtvis alldeles klar. Jag har att för min del hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts förslag med deri upptagna anslagsbelopp.

När jag först gjorde min hemställan till Kongl. Maj:t i detta ärende, var det visserligen med tanke på, att det här var fråga om en fortsättning på ett gammalt anslag. Men det beslut, hvar till utskottet sedan kommit, har föranlett mig att återgå till de handlingar, på hvilka Kongl. Maj:ts framställning i förevarande fråga hufvudsakligen under de sista åren grundat sig. Hvad jag deraf finner och hvad jag inhemtat af enskilda meddelanden, som till allra största delen torde vara äfven herrarne bekanta, samt af hvad här meddelats, har styrkt mig i den åsigten, att Kongl. Maj:ts förslag i detta fall har fullgiltiga grunder, och att det icke finnes anledning till ändring i det sedan flera år utgående beloppet.

Härmed var öfverläggningen slutad. Enligt de gjorda yrkan- dena gaf herr vice talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å nämnda hemställan i hvad den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning och bifall till samma framställning oförändrad; och förklarade herr vice talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Votering blef emellertid begärd; i följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i 73:dje punkten af förevarande utlåtande n:o 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning oförändrad.

Voteringen försiggick i vanlig ordning och visade 71 ja, men 105 nej; varande alltså Kongl. Maj:ts framställning bifallen i oförändradt skick.

Återstående punkterna 74—79.

Biföllos.

§ 3.

Härefter föredrogs bevillningsutskottets betänkande n:o 12, i anledning af väckta motioner rörande ändringar i tullstadgan.

Punkten 1.

I motion n:o 17 inom Första Kammaren hade herr *K. Bohnstedt* föreslagit:

Ang. upphäfvande af rätten att på nederlag upplägga spanmål.

att Riksdagen behagade till Kongl. Maj:t aflåta underdånig skrifvelse med begäran om sådan ändring af Kongl. Maj:ts nådiga tullstadga af den 2 november 1877, att rättigbeten att på nederlag upplägga spanmål, omalen och malen, måtte upphävas.

Vidare hade uti en inom Andra Kammaren afgifven motion, n:o 67, herr *B. V. Hedgren* föreslagit:

“att Riksdagen ville besluta, att den nederlagsafgift, hvilken för gods, som å nederlag upplägges, betalas med en procent af det belopp, hvartill tullafgiften för godset uppgår, må uttagas först i sammanhang med tullafgiftens erläggande, äfvensom att den nederlagsafgift, som nu erlägges, då nederlagsgods till utrikes ort åter utföres, må upphöra att utgå.”

Utskottet hemstälde,

att Riksdagen i anledning af herrar Bohnstedts och Hedgrens förevarande motioner måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t dels

a) anhålla, att spanmål, omalen och malen, måtte från nederlagsrätt uteslutas; dels ock

b) förklara sig medgifva, att den särskilda nederlagsafgift, som jemlikt § 80 mom. 1 i gällande tullstadga skall erläggas med en procent af tullbeloppet, då nederlagsgods till utrikes ort åter utföres, må upphöra att utgå.

Emot utskottets under mom. a) gjorda hemställan hade reservation anmälts

af herrar *J. Johansson* i Noraskog, *Collander*, *Fredholm* från Stockholm, *G. Jansson* i Krakerud, *S. M. Olsson* i Sörnäs, *Bokström*, *Bromée*, *E. Nilson* från Ystad och *J. Johansson* från Stockholm, hvilka hemstält:

(Forts.)

att herr *K. Bohnstedts* motion om afskaffande af rättigheten att å nederlag upplägga spanmål icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning till en början af *mom. a)* anförde:

Herr *Fredholm* från Stockholm: Uti den nu föredragna punkten af bevillningsutskottets betänkande har blifvit behandlad en af herr *Bohnstedt* väckt motion, hvari han föreslår, att nederlagsrätten för spanmål må borttagas. Han framställer detta sitt förslag, därför "att han anser det obestriddigt, att rättigheten att på nederlag upplägga spanmål och mjöl varit en kraftigt bidragande orsak till den öfverdrifna och för vårt lands jordbruk ruinerande spanmåls- och mjölimport samt dermed förenade spekulation, som under de senare åren egt rum." Utskottet, som delar denna motionärens uppfattning, har tillstyrkt en skrivelse till Kongl. Maj:t uti motionens syfte.

Mot detta utskottets beslut hafva nio af denna kammars ledamöter i bevillningsutskottet afgifvit en gemensam reservation, hvari de fullständigt framhållit de skäl, hvilka tala för att motionen icke må bifallas, och jag skall nu an hålla att i korthet få angifva de skäl, som förmått reservanterna att yrka afslag.

Den nederlagsrätt, som man nu vill borttaga, den har mer än hundraårig häfd här i landet, och då det alltid utgjort en rättighet att upplägga spanmål på nederlag, kan det icke annat än förefalla underligt, om man i våra dagar, då man är så angelägen att bereda handeln större lättnader, skulle just nu borttaga denna nederlagsrätt. Men utom detta är det förenadt med en betänklig fara att borttaga nederlagsrätten just för spanmål, ty vid sådana tillfällen, då det förefinnes stor spekulation i denna vara, kan det hända, att spekulationen föranleder till så stor import af spanmål, att på långt när icke allt kan förbrukas. Om man då genom borttagandet af nederlagsrätten gjort det omöjligt för spanmålsimportörerna att reexportera öfverskottsspanmålen, kan det — genom den för dem då uppstående nödvändigheten att söka realisera öfverskottet på den inhemska marknaden — medföra den fara, att prisen på den inhemska spanmålsmarknaden blifva mer än skäligt tryckta. För öfrigt uppnår man icke genom nederlagsrättens borttagande det ändamål, som motionären med sitt förslag åsyftat, det nemligen att förhindra spekulationen, ty väl kan man för vinnandet af detta ändamål förhindra importören att upplägga spanmål på nederlag här i landet, men man kan icke hindra honom att upplägga spanmål i Köpenhamn och Norge, och då har man icke vunnit hvad man åsyftat, ty spekulationen begagnar sig då af denna utväg. Det är dessutom påpekadt i reservationen,

att, genom att på det sättet motionären föreslagit försvåra handelsomsättningen, gör man det omöjligt för den mindre kapitalstarke att kunna bestrida de med den försvårade handelsomsättningen förenade utgifterna, hvarigenom hela denna handel kommer att öfverflyttas uteslutande i storkapitalets hand, och detta kan ju icke vara till någon fördel för landets jordbrukare såsom säljare.

*Ang. upp-
häfvan-
de af
rätten att på
nederlag upp-
lägga span-
mål.
(Forts.)*

Det är på grund af dessa i reservationen anförda omständigheter, som jag tager mig friheten att yrka, att herr Bohnstedts motion om afskaffande af rättigheten att å nederlag upplägga spannmål icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Themptander* instämde häruti.

Herr *Dieden*: Det ser nästan så ut, som ansåge utskottet det för en olycka för landets invånare, att här finnas personer, som från utlandet införskrifva den brödsäd, som landets egen produktion icke förmår åstadkomma, och som om dessa personer gjorde detta endast för sitt nöje. Man borde väl tvärt om vara en allvis försyn tacksam för, att vi från andra länder kunna införa brödsäd och fylla bristen, och tro, att de män, som syssla med denna verksamhet, äro tänkande människor, som ej införskrifva mera än de beräkna här kunna sälja. Det kan dock naturligtvis någon gång hända, att en större import eger rum, än behovet kräfver, och då är det ju väl, om öfverskottet kan åter utföras. Men det blir omöjligt, om nederlagsrätten borttages och varan här blifvit fördyrad med en afgift af 3 kr. 70 öre per 100 kilo. I öfrigt torde en sådan lagstiftning hufvudsakligast komma att verka till förmån för den kapitalstarke på den svagares bekostnad. Den kapitalsvagare importören skulle kanske se sig nödsakad att genast vid införandet, för att skaffa sig nödiga medel till den höga tullens erläggande, sälja till underpris så mycket af det införda, som åtgår för att bestrida tullens belopp. Derigenom nedtrycktes prisen på den inhemska marknaden, hvilket i sista hand åter komme att verka på jordbruket. Jag tror därför icke, att det vore klokt från någon sida sedt att antaga detta utskottets förslag. Det vore hvad handeln på södra Sverige beträffar endast en ny fördel för frihamnsinstitutionen i Köpenhamn.

Jag tillåter mig yrka afslag på motionen.

Herr *Collander*: Jag har icke mycket att tillägga till hvad redan blifvit anfördt till förmån för reservanternas förslag att tillstyrka afslag å herr Bohnstedts motion, men jag ber att få hänvisa till en omständighet.

Man har trott, att man genom utskottets föreliggande hemställan att skriva till Kongl. Maj:t och begära förändrade bestämmelser skulle kompensera den förmån, som qvarnindustrien otvifvelaktigt fått genom Riksdagens beslut med dess allt för rikliga proportion mellan tullsatserna på omalen och malen spannmål till qvarnindustriens fördel. Derför skulle man passa på och söka att här åvägbringa en riktigare proportion till förmån för

Ang. upp-
häfvaude af
rätten att på
nederlag upp-
lägga span-
mål.
(Forts.)

jordbruket. Men huru denna åtgärd än må komma att verka icke kommer den att medföra det åsyftade ökade skyddet för jordbruket, utan tvärt om. I alla andra länder, der det protektionistiska systemet varat längre än hos oss, har det ansetts att man på allt sätt borde genom kompenserande åtgärder befrämja exporthandeln, och därför hafva der mycket större förmåner blifvit handeln beredda genom en mera utsträckt nederlagsrätt, än den som här i landet åtnjutes. När nu dertill kommer, att, såsom äfven påvisats i reservationen, Riksdagen ingått till Kongl. Maj:t med en begäran om utredning angående lättnader för handeln genom frihamnsanläggningar eller frilager, vore detta att taga ett steg i alldeles motsatt riktning.

Jag yrkar bifall till reservationen och afslag å utskottets hemställan.

Herr Swartling: Herr talman! Såsom synes af den vid betänkandet gjorda anteckningen, har jag varit hindrad att deltaga i den slutliga behandlingen af detta ärende inom utskottet. Då frågan förekom på afdelningen, deltog jag emellertid i handläggningen af densamma, och jag får säga, att den utgång, som frågan då fick, var sådan, att jag vågade hoppas, att utskottets utlåtande skulle komma att gå i en annan riktning än det nu gör. Jag vill nämligen minnas, att saken stälde sig så, att afdelningen beslöt att afstyrka motionen. Jag hyser fortfarande den åsigten, som jag då hyste, nemligen att ett dylikt beslut hade varit det rigtigaste.

Man tillmäter efter min uppfattning denna sak en allt för stor betydelse, och det ifrån båda sidor. Det kan ju icke nekas, att nederlagsrätten utgör, hvad den också är afsedd att vara, en lättnad för handeln, men att den skulle i och för sig vara så betydlig, att den uppmuntrade till spekulation i spanmål, det tror jag näppeligen, att någon som har en opartisk syn på saken skall kunna antaga. Det är nog andra förutsättningar, som måste förefinnas för spekulationen, än den obetydliga, att importören åtnjuter någon tids kredit på tullafgiften. Det är heit naturligt, att, så länge vi icke äro i tillfälle att förse oss sjelfva med vårt behof af brödsäd, utan måste förskaffa oss detta från utlandet, så länge skall denna artikel vara föremål för spekulation. Nu säger emellertid majoriteten inom utskottet: "att spekulationen också i rikt mått tillgodogör sig den ifrågavarande rätten, bestyrkes nog samt af erfarenheten. Exempelvis må anföras, att, enligt inhemtade upplysningar, före den senaste tullförhöjningen å spanmål under tiden från och med den 1 december 1894 till och med den 5 januari 1895 endast i Stockholm förtullades från nederlag af nedannämnda varuslag:

Omalet hvete	kilogram	4,839,776.
Omalen råg	"	2,165,108.
Hvetemjöl	"	263,699."

Nu skulle man naturligtvis tro, att, då detta anföres såsom slående exempel på huru spekulationen *bogagnar sig af denna rätt*, det vore kolossalt stora summor, detta. Visserligen äro summor, som gå på millioner, icke små, men då det rör sig om kilogram spanmål, blifva de absolut icke så stora, och jemför man, huru dessa siffror ställa sig i förhållande till hela importen, skall man finna att det utgör af omalet hvete 3%, af omalen råg 1,6%, af hvetemjöl 0,8%. Det är ju inga häpnadsväckande eller slående siffror, synnerligast under så exceptionella förhållanden, som voro rådande förra året.

*Ang. upp-
häfvan-
de af
rätten att på
nederlag upp-
lägga span-
mål.
(Forts.)*

Jag vill icke upprepa de skäl, som redan af den förste talaren äro antydda och som till väsentlig del återfinnas i reservationen, men vill endast säga, att, då jag icke kan finna något trängande behof att upphäfva en institution, som icke allenast är sekelgammal, utan vida äldre — det har icke lyckats mig att med bestämmdhet utröna när den började, men den har i allt fall funnits i mer än ett och halft sekel — bör det framvisas tydligare skäl för afskaffandet af denna rätt, än hvad nu skett. Det tyckes mig vara öfverdrifna anspråk från protektionistisk sida att begära detta undantagsstadgande, och jag vågar uttala den förhoppning att mina protektionistiska vänner åtminstone i denna kammare icke må göra sig skyldiga till en sådan öfverdrift, som, enligt min uppfattning, ett bifall till utskottets hemställan skulle innebära.

Jag ber att få yrka bifall till den af herr Johansson i Nora-skog m. fl. afgifna reservationen.

Häruti instämde herrar *Zetterstrand, Lundell, Ramstedt, Nilsson* i Grofva, *Jansson* i Krakerud och *Henricson*.

Herr Ivar Månsson yttrade: Herr vice talman! Mine herrar! Vid behandlingen af detta ärende inom utskottet får jag säga, att jag stått minst sagdt mycket tveksam hela tiden, och jag befinner mig i denna fråga uti ett sådant läge, som man ibland kan komma i, då man just icke vet, hvad man bör göra. Så är det verkligen med mig nu. Det har gifvits skäl för mig både för och emot, och de skäl, som anförts, ha för mig vägt ungefär jemnt. Jag har trott mig finna, att man hufvudsakligen här bör försöka ställa sig mot, om jag så får säga, en osund spekulatiön. Och det har förefallit mig, att nederlagsrätten verkligen kan bidra till en sådan. För en importör, som vill importera på basis af en sund spekulatiön, inverkar enligt min åsigt nederlagsrättens borttagande icke mycket. Det gör nemligen för en solid man icke så synnerligen mycket, om han erlägger tullen genast, då han importerar spanmålen, eller om han har en liten tids kredit med tullbeloppet. Ty för en köpman, som är solid och drifver en sådan affär som handel med spanmål, hvilken handel tarfvar så mycket penningar, förmodar jag, att den omständigheten, att han har krediten i fråga, betyder mycket litet. Han går utan kredit miste om räntan på tullbeloppet för så lång tid, som han eljest skulle hafva haft anstånd med tullens erläggande. Derfor tror jag och

Ang. upp-
häfvande af
rätten att på
nederlag upp-
lägga span-
mål.
(Forts.)

har jag trott, att nederlagsrättens borttagande icke skulle göra mycket för en solid importör. Tänkom oss åter en sådan, som handlar med spanmål, utan att hafva, om jag så får säga, något kapital! Han köper spanmål i utlandet på kredit, 5 à 6 månaders kredit, och för in den här i landet på nederlag. Derifrån tager han ut så mycket, att han har inne endast hvad som motsvarar tullbeloppet. Nederlagsrätten gör sålunda, att man kan handla med spanmål, utan att hafva ett enda öre att insätta i sin rörelse. Det synes mig, att en sådan affär icke bör understödjas.

Vidare har jag trott, att med den stora skillnad, som nu förefinnes mellan tull på malen och tull på omalen spanmål våra stora importörer, hvilka väl egentligen äro de stora qvarnarna, icke behöfva detta särskilda bidrag. De hafva efter min uppfattning tillräckligt skydd ändå genom nämnda tullskillnad. Jag får likvisst säga, att, efter den utgång klifrågan fick, förhållandet för mig ställer sig något annorlunda än förut. Detta medger jag. Men i alla fall tror jag, att det skydd de åtnjuta är så pass stort, att de icke behöfva ifrågavarande särskilda privilegium, nederlagsrätt.

Det är dessa skäl, som varit för mig bestämmande, och jag får säga, att jag skall icke på minsta vis bekymra mig om, huru beslutet kommer att utfalla. Jag tror, att den spanmål, som behöfver importeras, ändå kommer att importeras, om ock nederlagsrätten för spanmål borttages. Det skall ingen säga eller tänka, att man röstar för dess borttagande af afvoghett mot en sund import. Nej, långt derifrån! Jag vill särskildt mot herr Dieden säga, att så icke är fallet, utan att det är mot den *osunda* spekulationen, som man velat vidtaga denna åtgärd, efter hvad jag trott mig finna.

Som jag antydt, herr talman, tillåter jag mig yrka bifall till utskottets förslag. Kammaren må sedan göra i saken, som den vill!

Herr Friherre von Schwerin: Jag har egentligen begärt ordet endast för att med hänsyn dertill, att det står antecknad efter utskottets betänkande, att jag ej deltagit i den slutliga behandlingen af detta ärende inom utskottet, lemna den upplysning, att, om jag varit närvarande, jag naturligtvis stått bland reservanterna.

Då jag nu har ordet, vill jag ej tillåta mig att följa min grannes till venster exempel att söka tala om, huru det går till att spekulera i spanmål. Det vill jag emellertid säga, att den spekulaton, som han hängt upp sig på, som förekom i slutet af förra och början af detta året, icke hade sin grund i nederlagsrätten, utan kan helt naturligt förklaras af de rykten och säkra aningar, som köpmän och importörer naturligtvis måste hafva haft om, att tullen å spanmål skulle på ett eller annat sätt åtminstone i någon mån höjas vid denna riksdag. Att derför på hösten i fjor efter den nya skörden i utlandet en stor myckenhet spanmål importerades och lades upp på nederlag för att sedan tagas ut i lagom tid, är ju klart. Men detta är väl icke

någonting, som kommer att upprepas under följande år, såvidt det ej skulle blifva ett allmänt känt behof att åter höja tullen till ännu högre belopp. Då skulle naturligtvis samma historia upprepas igen. Men jag tror, att det i sådant fall skulle importeras lika mycket, vare sig man hade nederlagsrätt eller ej.

*Ang. upp-
häfvaude af
rätten att på
nederlag upp-
lägga span-
mål.
(Forts.)*

Herr Swartling har påvisat, att denna nederlagsrätt är öfver sekelgammal. Den har varit qvar i Sverige, äfven då man haft mycket strängare protektionistiskt system i vårt land, än vi nu hafva. Hvarför man nu vill taga bort den, kan jag icke inse. Icke kan detta borttagande göra nytta på det sätt, att spanmålsprisen i allmänhet stiga, hvilket naturligtvis varit motionärens innersta mening. Södra och vestra delarne af landet kunna nog reda sig ändå; ty, såsom det förut påpekats, kan spanmålen läggas upp på nederlag i Danmark eller i Norge. Det finnes ingen spanmålstull i Danmark och endast en högst obetydlig i Norge. Man behöfver ej ens anlita frihamn, utan man kan helt enkelt hyra ett magasin i en hamn uti hvilken kuststad som helst och der inlägga spanmålen. Derifrån kan man sedan få den temligen fort öfver till någon ort på vår vestra kust, der det finnes godt om öppna hamnar. För Norrland deremot och öfre Sverige, der hamnarne äro frusna halfva eller en stor del af året, vore det mycket hårdt att taga bort nederlagsrätt i fråga om spanmål. Ty det är ju obilligt att begära, att köpmännen deruppe, om de misstänka, att det skall blifva stor brist, skola taga in spanmål flera månader i förtid, då köpmännen i vestra och södra Sverige kunna med ångfärjan få in sitt behof på dagen. Den landsdel, som komme att blifva mest betungad af denna nederlagsrätts borttagande, blefve alltså Norrland; men denna landsdel har efter mitt förmenande ändå fått tillräckligt vidkännas, hvad skyddssystemet kostar. Och då, såsom nyss sades, borttagandet af nederlagsrätten icke skulle lända till någon som helst nytta, kan jag icke inse, hvad det skulle tjena till.

Motionären har åberopat, att det förut finnes undantag i fråga om nederlagsrätt för sprängämnen och bränvin. Ja, bränvin är ju också ett farligt ämne. Hvarför icke sprängämnen få uppläggas på nederlag, är naturligtvis därför, att man icke vill hafva den stora risk, som dermed vore förbunden. Bränvin åter är en artikel, som kan ligga huru länge som helst på nederlag och hvars inköpspris utifrån, från Ryssland t. ex., är så ringa i förhållande till tullen derå, att med nederlagsrätt för denna vara skulle uppstå stor spekulation deri. Tullen går som bekant till flera gånger inköpsvärdet af råvaran. Det har sagts, att man skulle kunna låta spanmål och mjöl ligga på nederlag ända till fem år, men den spanmålen och det mjölet, som skall ligga så länge, måtte ej blifva vidare smakligt. Tullen å spanmål utgör dessutom endast några procent af varans värde, så att jämförelsen mellan spanmål å ena sidan och sprängämnen och bränvin å den andra kan ej vara afgörande.

Jag anhåller om bifall till reservationen.

Ang. upp-
häfvande af
rätten att på
nederlag upp-
lägga span-
mål.
(Forts.)

Herr Fredholm från Stockholm: Jag vill endast med ett par ord bemöta den näst siste talaren.

Han tycktes mena, att borttagande af denna nederlagsrätt ej skulle medföra annan olägenhet än den, att derigenom importören skulle beröfvas den kredit på tullafgiften, hvaraf han är berättigad att komma i åtnjutande, när han lägger upp varor på nederlag. Vore det blott denna olägenhet, som vore förenad med nederlagsrättens borttagande skulle derom icke mycket vara att säga; men värre är den olägenheten, att köpmannen i sådant fall ej kan återfå den tull af 3 kronor 70 öre eller 6 kronor 50 öre per 100 kilogram, som han för den importerade spanmålen fått betala, och derigenom fördyras varan för honom i en sådan grad, att han ej kan utföra det importerade till utlandet igen, då han derigenom skulle gå förlustig hela den tullafgift han betalt. Deremot, om han lägger upp spanmålen på nederlag, kan han reexportera den, emedan spanmålen då icke blifvit betungad med den nämnda ganska betydande tullafgiften.

För öfrigt ber jag få anmärka, att då samme talare, den ende utskottsledamoten från denna kammare, som icke undertecknat reservationen, började sitt anförande med att säga, att såväl inom utskottet som nu i kammaren hos honom gjort sig gällande stor ovisshet, huru han skulle handla i denna fråga, så vill det synas mig som den omständigheten, att just i denna fråga en sådan ovisshet varit rådande hos en person, som annars är känd för att hafva så stark tro och så fasta åsikter, väl måtte utgöra vittnesbörd derom, att motionärens förslag icke är förtjent af att understödjas.

Herr Dieden: Jag vill blott be att få betyga herr Ivar Månsson min tacksamhet för de upplysningar han lemnade.

Han sade, att för en solid man det icke spelar någon roll, om han betalar denna tull kontant eller får derpå tre månaders kredit. Nej, men det är en annan liten sak, som kan blifva rätt vigtig. Detta är, att Riksdagen eller regeringen ju skulle af någon anledning kunna finna skäligt att plötsligt taga bort tullen. Då är det ej rätt behagligt för innehafvaren af ett spanmålslager att hafva fått betala därför 3 kronor 70 öre per 100 kilogram i tull. Detta är en ganska vigtig faktor, med hänsyn till hvilken spanmål kanske oftare lagts på nederlag än för kreditens skull.

Herr Ivar Månsson sade också, att man kan köpa spanmål från utlandet på 5 å 6 månaders kredit. Sjelf har jag köpt mycket spanmål från utlandet, men jag har ej träffat mera än *en* firma på kontinenten som fakturerat på tre månaders kredit. Eljest har det varit vanligt, att jag fått betala kontant. Men nu har jag ju fått veta, hvar jag skall få anvisning på firmor, af hvilka jag kan få köpa på 5 å 6 månaders kredit.

Herr Waldenström: Jag vill hemställa, om icke herrar protektionister i denna kammare skulle kunna anse sig åtminstone för detta år belåtna med det sätt, hvarpå de lyckats hissa upp priset på spanmål genom att åsätta tullar, om hvilkas belopp väl

ingen människa för ett år sedan kunde drömma. Att nu ofvanpå allt detta göra hvad man kan för att också försvåra sjelfva handelen med denna vara, det tycker jag för min enskilda del icke riktigt öfverensstämmer med den "moderation" i tullfrågan, som proklamerades vid de båda landtmannapartiernas sammanslagning i början af denna riksdag. Jag hoppas, att Andra Kammaren icke skall göra sig skyldig till en så rak motsats till moderation, som ett bifall till utskottets förslag skulle innebära. Man ser, huru det till exempel i Tyskland gått från det ena steget till det andra, tills det äntligen kommit derhän, att man väckt förslag derom, att all spanmålsimport af enskilda skulle förbjudas och att staten skulle blifva den enda importören. Få se om icke den dagen kan komma, då en sådan motion väckes äfven här i Riksdagen, om man steg för steg följer de tyska agrarernas exempel.

*Ang. upp-
häfvan-
de af
rätten att på
nederlag upp-
lägga span-
mål.
(Forts.)*

Herr talman, jag skall yrka bifall till reservanternas förslag.

I detta yttrande instämde herrar *Zotterman, Ericson* i Väsby och *Alsterlund*.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr vice talmannen gifvit propositioner å hvardera af de gjorda yrkandena, afslog kammaren utskottets hemställan och biföll reservationen.

Mom. b).

Bifölls.

Punkten 2.

Bifölls jemväl.

§ 4.

Slutligen föredrogs bevillningsutskottets betänkande, n:o 13, i anledning af väckt motion om exporttull å trävaror och trämassa. *Om exporttull
å trävaror
och trämassa.*

I berörda, inom Första Kammaren afgifna motion, n:o 7, hade herr af *Burén* föreslagit,

"att Riksdagen ville besluta, för att genast träda i kraft, en exporttull af 30 öre pr kubikmeter dels för trävaror, oarbetade, sågade eller tillhuggna, dels för virkesåtgången till exporterad trämassa, beräknad efter 8 kubikmeter ved fast mått pr ton för torr kemisk massa och till 4,5 kubikmeter ved fast mått pr ton för torr mekanisk massa."

Utskottet hemställde emellertid att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

I fråga härom anförde nu:

Om exporttull
å trävaror
och trämassa.
(Forts.)

Herr Fredholm från Stockholm: Såsom synes af betänkan-
det, har jag till detsamma fogat en reservation utan att angifva
några skäl, hvarför jag reserverat mig. Med anledning deraf ber
jag att få yttra några ord om den fråga, som här är berörd, och
som är af den största vikt och betydelse för vårt land.

Jag skulle kunnat förena mig med Herr Bokström i hans re-
servation, om icke den enligt mitt förmenande varit *för mycket* be-
gränsad. Herr Bokström vill nemligen vara med om en exporttull på
trävaror, men icke nu, utan först då frågan blifvit fullständigt ut-
redd. Men — när tro herrarne att den tiden inträffar? Jag befarar,
att om vi skola afvakta den stunden, få vi nog vänta ännu myc-
ket länge med att äsätta trävaror någon exporttull.

Jag har icke heller kunnat förena mig med herr af Burén uti
hans reservation, emedan den är *för litet* begränsad. Han vill
nemligen hafva exporttull å trävaror utan att dervid fästa några
som helst vilkor, men det kan jag icke vara med om. Skall jag
vara med om en dylik tull, skola de derigenom inflytande medlen
alldeles bestämdt anvisas utslutande till befrämjandet af skogs-
vården. Jag kan icke vara med om exporttullar under någon form,
ifall de skola gå in till statskassan och användas exempelvis till
utgifter på fjerde och femte hufvudtitlarna. Då jag emellertid
under nu nämnda förutsättning vill vara med om en exporttull å
trävaror, så föranledes detta naturligtvis deraf, att här föreligger
ett utomordentligt förhållande, och utomordentliga förhållanden
kräfva utomordentliga åtgärder. Har man den uppfattningen, som
jag har, att landets framtid är i väsentlig grad äfventyrad, om man
icke medan tid är vidtager några åtgärder för att bevara våra
skogar för förödelse, så hoppas jag man skall förstå, att i ett så
utomordentligt fall äfven jag, som i allmänhet icke är någon vän
af tullar, allraminst exporttullar, kan vara med om en så utom-
ordentlig åtgärd.

Jag gör icke anspråk på att vara skogskunnig, men så mycket
har jag lärt mig under de många år jag i flera af rikets provinser
lefvat i skogarne, att jag vet hvad skog är, och så länge har jag
varit i tillfälle att iakttaga skogarne i olika landsdelar, att, såvidt
jag kan se, är det alldeles uppenbart, att den afverkning, som un-
der de sista trettio åren pågått, är egnad att uppväcka allvarliga
bekymmer för skogens framtida bestånd. Dervid fäster jag mig
mindre vid de ekonomiska och finansiella vådor, som en befarad
skogsbrist kan medföra för den enskilde såväl som för samhället,
utan hvad som i mina ögon utgör den största faran, det är att
man genom skogssköfvingen skall kunna göra vårt land obeoeligt
eller åtminstone omöjliggöra dess kultur. Faran för något sådant
är väl icke så stor i de södra och mellersta delarna af landet, ty
vi veta, att der kan man återfå skog på kalhuggen mark, hvarpå vi
ju hafva ett exempel i Svältorna. Men detta är dock blott ett
enastående exempel; många andra trakter i landet hafva i år-
hundraden legat öde, såsom till exempel ryorna mellan Ljungby
och Halmstad. Annorlunda är förhållandet deremot i norra de-
larna af vårt land, der är det förenadt med icke så ringa svårig-

het att återfå en skogsväxt, sedan skogen en gång är borta, och särskildt gäller detta om det skogsbälte, som utgör gränsen mot fjällen. Det är af skogstjenstemän, hvilkas insigt i denna sak icke kan förnekas, framhållet, att denna gräns på vissa ställen redan gått nedåt, och om denna så kallade skogsgräns försvinner, är det icke möjligt att der få någon återväxt.

Visserligen har man ju på senare tider sökt att på lagstiftningens väg undanröjda de olägenheter, som äro förenade med det oförståndiga sätt, hvarpå man i vårt land afverkat skogarne, och det är ju allmänt känt, att i det syftet mångahanda förslag framstälts såväl till förekommande af öfverdrifven afverkning som till betryggande af återväxten. Men alla dessa förslag hafva det gemensamt med hvarandra, att det icke fins något, som kan samla meningarna omkring sig. Under tiden fortgår afverkningen i allt jemt stigande skala, och man kan befara, att den skall antaga en högst betydlig utsträckning under de närmaste 10 å 15 åren, därför att de flesta afverkningskontrakten utlöpa under denna tid och naturligtvis ligger det i kontraktinnehafvarnes intresse att till det yttersta tillgodogöra sig den skog, öfver hvilken de genom kontrakten förfoga. Det är därför jag trott, att man nu skulle kunna vara med om en exporttull å trävaror — icke såsom en åtgärd, hvilken i och för sig skulle medföra en förbättrad skogsvärd, ty det är ju icke något sådant medel, utan för att skaffa statsverket en tillgång att använda, då den tid kommer, när man blifvit ense om hvad i denna sak bör åtgöras. Kanske skall äsättandet af en exporttull också bidra dertill, att äfven trävaruexportörerna skänka ett något mera lifligt intresse åt lösningen af denna viktiga fråga än de hittills gjort.

Sedan utskottet haft den i motionen framställda frågan till behandling, har kommit oss i tryck till handa en skrivelse från domänstyrelsen angående samma sak, hvilken skrivelse är daterad den 18 februari 1895. Däri säger domänstyrelsen, som bland andra åtgärder äfven föreslagit äsättandet af en exporttull å trävaror: "Om några afsevärda resultat skola vinnas" — det vill säga genom de förslg, som styrelsen framställt — erfordras emellertid för ändamålet tillgång å medel till ganska betydliga belopp; och då statsanslag utöfver de nu anvisade ej härtill lära vara att påräkna, synes det styrelsen, att ett på senaste tiden framkommet och af många med sympati omfattat förslag om exportafgift å trävaror att användas för skogsvärdsändamål är förtjent af all uppmärksamhet och bör tagas i allvarligt öfvervägande."

Då jag nu inom utskottet sökte förfäktas denna mening, ville jag i allt fall icke vara med om en så hög afgift som den af motionären föreslagna eller 30 öre per kubikmeter. Domänstyrelsen föreslår en exporttull af 10 öre. Måhända är denna afgift väl liten, då den enligt domänstyrelsens beräkning icke skulle inbringa mera än något öfver en half million kronor. Men om man skulle sätta den till 20 öre, för hvilken siffa jag kan åberopa erfarenheten från Norge, der man under många år haft en exporttull af 20 öre per kubikmeter, så tror jag icke, att det skulle medföra någon risk, ty

Om exporttull
å trävaror
och trämassa.
(Forts.)

har det varit möjligt för norrmännen att med en sådan exporttull drifva trävaruexport, så tyckes mig att det kunde låta sig göra här i landet också.

Vidare ville jag icke heller vara med om att på förhand precisera det sätt, hvarpå dessa medel skulle användas. Motionären har nemligen i en annan motion föreslagit, att de skulle användas till inköp af skogar för kommunernas räkning. Men då med afseende på de genom en exporttull vunna medlens användning för närvarande lika många meningar göra sig gällande, som med afseende på sjelfva skogslagstiftningen, så torde för tillfället hufvudsaken blott vara den, att man beslutar sig för bildandet af en fond för skogsvårdsändamål. Det vill tillika synas mig, som man dervid i första rummet bör taga hänsyn till hvad statens intresse kräfver och icke så mycket göra afseende på om den ena landsdelen får mer eller mindre än den ger, eller om bördorna blifva rättvist fördelade på skogsegare och trävaruexportörer. Jag föreställer mig att det i främsta rummet är af vigt, att dessa medel användas till inköp af skogar längs efter fjellgränsen, så att hela skogsgränsen mot fjellen blir statsegendom. Finnes det sedan något öfrigt af fondmedlen, så kunna ju dessa användas till inköp af andra skogsmarker, hvilka det för skogsvården i sin helhet kan vara af vigt att staten har i sin hand.

I öfverensstämmelse med denna min uppfattning yrkade jag också inom utskottet, att exporttullen skulle sättas till 20 öre per kubikmeter och de genom tullen influtna medlen afsättas till en fond, som icke finge användas till annat än skogsvårdens befrämjande, på sätt Riksdagen egde att framdeles bestämma.

Mot detta mitt yrkande framstälde man emellertid inom utskottet den anmärkningen, att det ur formel synpunkt icke skulle vara grundlagsenligt, ty, sade man, Riksdagen kan icke åsätta några bevillningsafgifter som skola genom tullverket uppbäras, om samtidigt dermed förknippas vilkor, att de skola användas till visst uppgifvet ändamål. Jag förstår icke denna invändning, ty fyr- och båkafgifterna utgå ju till vissa angifna ändamål och uppbäras dock i likhet med tullafgifterna genom tullverket.

Den formella svårighet, på hvilken jag bröt benen af mig i utskottet och motionären i Första Kammaren, hvarest han vägrades proposition på ett med mitt likartadt förslag, löstes af den senare på det sättet, att han delade sin motion i tvenne, hvaraf den ena, den om exporttullen, gick till bevillningsutskottet och den andra, den om tullmedlens användning, till statsutskottet. I sammanhang härmed vill jag påpeka, att här i kammaren väckts en motion, som i afseende å syftet och medlet för syftets vinnande nästan sammanfaller med den af herr af Burén väckta. Det är nemligen den af herr Johnsson i Bollnäs väckta motionen om afgift för skogsalster, som för export till utrikes ort utlastas, af en krona för hvarje full standard. Denna afgift *kallar* han icke exporttull, och förmodligen därför har hans motion icke kommit till bevillningsutskottet. Men icke förändras sjelfva saken, därför att man gifver den ett annat namn. Uppenbarligen är en afgift på utlastningen

af trävaror en exporttull. Men detta oaktadt har nämnda motion blifvit remitterad till lagutskottet. Allt detta, hvad jag nu anfört, vittnar ju om, att det råder icke så liten oklarhet om sjelfva den formella handläggningen af dylika ärenden, och detta kan ju vara af vigt att veta för dem, som till nästa riksdag kunna vara sinade att upptaga frågan i en eller annan form.

*Om exporttull
å trävaror
och trämassa.
(Forts.)*

Då vid denna frågas föredragning i Första Kammaren utskottets hemställan bifallits och jag har all anledning förmoda, att denna kammare också kommer att godkänna utskottets hemställan, så nöjer jag mig med hvad jag nu yttrat.

Herr *Boëthius*, *Zetterstrand* och *Petri* instämde häruti.

Herr talmannen, som emellertid uppkommit och öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, lemnade härefter ordet till

Herr *Collander*; som yttrade: Herr talman, mine herrar! Det är ju alldeles uppenbart, att det icke kan tillkomma bevillningsutskottet att lemna någon utredning rörande den mycket vigtiga, men på samma gång mycket svårlösta skogsfrågan. Men utskottet har lika fullt på ett så varmt sätt erkänt behovet af denna frågas lösning, att man ju icke kan framkomma med någon beskylldhet för likgiltighet i denna sak från utskottets sida. Det är en så svårlöst fråga, att man icke gerna kan antaga, att något tillfredsställande förslag till dess lösning kan framläggas af någon enskild motionär, utan det är väl endast Kongl. Maj:t, som kan lemna en fullständig utredning af denna fråga. Emellertid, om man vill erkänna, att bevillningsutskottet icke gerna kunnat komma till något annat resultat, än hvartill utskottet kommit, då det icke kunnat ingå i pröfning af medlens användning, utan endast sett frågan från tullsynpunkt, så har deremot motionären gjort en sådan framställning, att det är icke allenast skogsprodukter, direkt sågade eller huggna, som skulle draga denna exporttull, utan äfven sådana industrier som t. ex. trämasseindustrien skulle betala en mot den behöfliga virkesåtgången svarande afgift. Det finnes då naturligtvis icke något skäl, hvarför man icke skulle ålägga t. ex. äfven jernhandteringen, som använder så betydliga virkesmängder till kolning, en likadan afgift. Det är ju icke rimligt, att trämasseindustrien skall bära dylika afgifter i högre grad än jernindustrien.

Om man nu vill med en sådan lagstiftning verka för skogs-skötseln och ett förståndigt handbafvande af densamma, så hemställer jag, om det skulle vara lämpligt, att den skogsegare, som sköter sin skog på ett exemplariskt sätt, skulle vid utförandet af sina produkter likafullt få betala samma afgift som den vårdslöse skogsegaren. Motionären har ju afsett, att den skadliga skogsafverkingen skulle få betala en pligt, som skulle tillgodokomma det allmänna.

Derför tror jag icke, att det är möjligt att lösa denna fråga på annat sätt än det som föreslagits af en enskild person, herr

Om exporttull
å trävaror
och trämassa.
(Forts.)

Sörensen, nemligen att det afsättes en afgift för den gjorda afverkningen, och den kan skogsegaren återfå, om han ombesörjer skogens återväxt. Detaljerna af detta hans förslag har jag icke genomtänkt, men till dem skulle man kunna återkomma, om regeringen framlade förslaget. Men icke kan man anse det vara rättvist, att den, som sköter sin skog väl, skulle få betala lika mycket som den, som sköter den illa.

Af dessa grunder anhåller jag om bifall till utskottets hemställan.

Herr Jansson i Krakerud: Då redan flere talare yttrat sig i denna fråga, så vill jag också uttala mitt beklagande öfver, att man icke lyckats finna något lämpligt medel för hämmande af skogssköflingen. Jag gör det så mycket mera, som det synes mig vara anledning att misstänka, att när man nu ändtligen kommit fram med ett förslag, det endast går ut på att bidraga till ännu starkare skogssköfling än den som för närvarande redan finnes.

Jag skall be att få fästa herrarnes uppmärksamhet uppå, att det finnes många trakter i vårt land — och detta gäller isynnerhet den trakt, som jag har den äran representera, nemligen utefter Klarelfven upp genom Elfdalen —, der det blott finnes mindre hemmansegare, som hafva mycket små jordegendomar; och den enda utkomst de hafva hemta de ur skogen. Ur skogen hemta de löner till sina tjenare, ur skogen hemta de värdet för den spanmål de skola uppköpa och penningarna till sina utskylder o. s. v. Då redan med anledning af de höjda tullsatsen, som Riksdagen i år åsatt, det blifvit en följd, att dessa små hemmansegare få hugga rätt mycket mera skog för att kunna betäcka sina deraf förorsakade utgifter, så kunna herrarne lätt finna, att, om man derjemte lägger en exporttull på den enda vara, som de hafva att exportera, nemligen skogen — ty de hafva icke några verk och inrättningar, hvilkas alster kunna blifva föremål för export — det skulle förorsaka, att de finge hugga ännu mera skog; och det kan jag icke anse vara att hämma skogsafverkningen, utan snarare att befördra densamma.

Dessutom äro ju många trakter inom vårt land, der man afverkar skog för helt andra ändamål än export, såsom för kolning m. m.; der skulle de i så fall afverka för sina hyttor samt andra verk och inrättningar utan att alls behöfva betala någon exporttull.

Jag skall be att få tillägga, att man använder ju skogen äfven till vedbrand, till slipers till jernvägar och till många andra ändamål, som jag icke ens kan upprepa. Alla dessa skulle vara befriade från den utförseltull, som man blott skulle lägga på den skog, som afverkas för export, och som skulle användas till nytta visserligen äfven för dem sjelfva, men äfven för andra inom nationen. Det är att gå i en rigtning, som jag icke tror befördrar, utan förminskar en förständig skogsafverkning.

Det synes mig som om man på lagstiftningens väg skulle kunna hämma skogssköflingen eller åtminstone få sådana lagar, som ålade skogsafverkaren att ovilkorligen frösätta den afverkade

skogsmarken utan afseende på om skogen exporteras eller ej. Vill man komma derhän, att man skulle bilda kapital för att inköpa afverkade skogstrakter till kommunalskogar och till kronoparker, då kan man nå det ändamålet utan att bidra till skogsafverkningen, nemligen genom att taga af de medel, som inkomma i statskassan genom spannmålstullarna. Om man använder dessa medel till inköp af skogstrakter för bildande af kommunalskogar och kronoparker, så tror jag, att det skulle vara till mera nytta för skogskulturen än att ålägga skogsafverkarne en skatt, som leder till det oundvikliga resultatet, att de måste afverka mera skog än de skulle behöfva.

Om exporttull
å trävaror
och trämassa.
(Forts.)

Jag har ansett mig böra uttala dessa tankar och ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

HäruTi instämde herr *Lindgren*.

Herr Ljungman: Med anledning af hvad herr Fredholm anmärkt derom, att ärenden af skenbart *lika* beskaffenhet blifvit remitterade till behandling af olika utskott, skall jag be att få fästa uppmärksamheten uppå, att landstingsförordningens § 2 gifver åt landstingen befogenhet att rådslå och besluta om för landstingsområdet gemensamma angelägenheter, hvilka afse allmänna hushållningen, jordbrukets och andra näringars utveckling m. m., och i följd häraf kan en lagstiftning för skogsvården byggas på komunal grund.

Ställer man sig deremot på den basis, att skogsvården skall vara en riksangelägenhet, då får frågan gå till statsutskottet, hvilket har att utreda sådana frågor, som röra statsförvaltningens verksamhet, och så har skett äfven här. Men man kan ifrågasätta, huruvida icke statsutskottets betänkande rätteligen hade bort föregå bevillningsutskottets. Ty hufvudfrågan är, huruvida något skall göras för skogsvården, och en senare bifråga huru medel dertill skola anskaffas.

Jag skall, herr talman, icke göra något yrkande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll kammararen utskottets hemställan.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>O. Perssoni</i>	Rinkaby	under 14 dagar fr. o. m. den 4 nästa april,
"	<i>P. Andreasson</i>	"	14 " " " 4 " "
"	<i>E. G. Fredholmi</i>	Saleby	" 14 " " " 4 " "
"	<i>A. W. Styrlander</i>	"	" 14 " " " 1 " "
"	<i>C. E. Johanssoni</i>	Berga	" 14 " " " 5 " "
och	<i>H. Anderssoni</i>	Nöbbelef	" 14 " " " 5 " "

Andra Kammarrens Prot. 1895. N:o 24.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

n:o 10, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandling af utskottets utlåtande n:o 4, rörande väckta motioner om ändring af § 52 regeringsformen och § 33 riksdagsordningen;

n:o 11, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen;

n:o 12, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 10, § 20, § 32 mom. 1 och § 33 riksdagsordningen;

n:o 13, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 34 riksdagsordningen; och

n:o 14, i anledning af väckt motion om ändring af § 37 mom. 1 och § 45 riksdagsordningen;

statsutskottets utlåtanden:

n:o 45, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, angående lindring i villkoren för ett åt Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsbolag af staten beviljad lån å 2,000,000 kronor; och

n:o 46, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, angående anslag för anläggning af en bibana från norra stambanan vid Vännäs till Umeå och vidare till Storsandskår; samt

sammansatta banko- och lagutskottets utlåtande n:o 2, med anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om utredning, huruvida ej det verkliga värdet å rikets silfverskiljemynt borde bringas i riktigare öfverensstämmelse med dess namnvärde.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 10,³⁶ e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.